

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta
Katedra obchodního práva

Smlouva o úvěru

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:
JUDr. Petr Liška, LL.M.

Diplomant:
Jonáš Procházka
Náměstí Přemysla Otakara II. 14
370 01 České Budějovice

Čestné prohlášení:

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

V Praze, dne 20. dubna 2009

.....
Jonáš Procházka

Obsah:

Obsah:	3
1. Úvod.....	5
2. Pojem úvěru	6
3. Stručný historický exkurz	8
4. Zásady poskytování a přijímání úvěrů.....	11
5. Platná právní úprava smlouvy o úvěru	14
5.1. Základní ustanovení.....	14
5.2. Podstatné části smlouvy.....	15
5.3. Uplatnění nároku na poskytnutí peněžních prostředků dlužníkem	18
5.4. Povinnost věřitele poskytnout peněžní prostředky	19
5.5. Úroky z poskytnutých peněžních prostředků, jejich výše a splatnost	20
5.6. Vrácení poskytnutých peněžních prostředků.....	23
5.7. Úroky z prodlení	23
5.8. Úplata za sjednání závazku poskytnout peněžní prostředky	25
5.9. Účelový úvěr.....	25
6. Zánik smlouvy o úvěru	27
6.1. Splnění	27
6.2. Odstoupení od smlouvy o úvěru.....	28
6.2.1 Zvláštní ustanovení o odstoupení od smlouvy o úvěru	30
6.2.2. Zánik nebo zhoršení zajištění závazku	30
6.2.3. Prodlení s vrácením splátek.....	32
6.2.4 Zneužití účelového úvěru	33
6.2.5. Odstoupení od smlouvy o úvěru a zajištění závazků z této smlouvy	34
6.3. Výpověď poskytnutí úvěru	36
7. Typy úvěrů.....	38
8. Peněžní úvěry.....	38
8.1. Spotřebitelský (spotřební) úvěr	39
8.1.1. Komunitární právní úprava spotřebitelského úvěru	40
8.1.2. Právní úprava spotřebitelského úvěru v České republice.....	42
8.1.3. Zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb.	42
(zákon o spotřebitelském úvěru).....	42
8.1.4. Legální definice spotřebitelského úvěru	43
8.1.5. Strany smlouvy o spotřebitelském úvěru	45
8.1.6. Smlouva, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr	45
8.1.7. Roční procentní sazba nákladů na spotřebitelský úvěr (RPSN).....	47
8.1.8. Předčasné splacení úvěru.....	50
8.1.9. Odstoupení od smlouvy o spotřebitelském úvěru	50
8.2. Hypoteční úvěr	52
8.2.1. Právní úprava hypotečního úvěru v České republice	53
8.2.2. Legální definice hypotečního úvěru	53
8.2.3. Strany smlouvy, ve které je sjednán hypoteční úvěr	54
8.2.4. Nemovitost jako předmět zástavy.....	54
8.2.5. Zástavní právo k nemovitosti	57
8.3. Lombardní úvěr	59
8.4. Kontokorentní úvěr.....	60
8.5. Směnečný eskontní úvěr	61
9. Závazkové (zajišťovací) úvěry	63
9.1. Akceptační úvěr	63
9.2. Ručitelský (avalový) úvěr.....	64
9.3. Bankovní záruka	64

10. Závěr	66
11. Přílohy.....	68
12. Seznam použité literatury	69
13. Resumé.....	71

1. Úvod

Úvěr, jako ekonomický nástroj umožňující redistribuci finančních prostředků mezi subjekty s jejich přebytkem a subjekty s jejich nedostatkem, je bezesporu nezbytným prostředkem k dosažení efektivního fungování tržní ekonomiky. Subjektům, jež úvěry poskytují, umožňuje tento institut poměrně snadné zhodnocení jejich peněžních prostředků. Na straně druhé, spotřebitelům umožňuje pořizovat zboží nebo služby ještě dříve, než by na ně uspořili finanční prostředky z vlastních zdrojů. Díky úvěru si také mohou pořídit zboží vyšší kvality (ovšem za odpovídající cenu) nebo jednoduše získat peněžní prostředky nezbytné k překlenutí období jejich nedostatku. Podnikatelské subjekty naopak mohou prostřednictvím úvěru získat zdroje nezbytné pro své investiční záměry a zvyšovat tak své zisky. Díky úvěrům mají také jejich zákazníci více peněz na spotřebu. Na druhé straně jsme v současné době svědky toho, jaké negativní dopady má neracionální poskytování i přijímání úvěrů na finanční trhy dnešních globálně propojených ekonomik.

S ohledem na skutečnost, že úvěr nás ovlivňuje přímo jako jeho příjemce či poskytovatele nebo nepřímo tím, jak ovlivňuje společnost okolo nás, zvolil jsem si smlouvu o úvěru jako téma své diplomové práce.

Nejprve se pokusím vymezit samotný pojem „úvěr“, a to jak z hlediska právního, tak i z hlediska ekonomického. Stručně se budu věnovat historickému vývoji úvěru a zabírat se zásadami jeho poskytování a přijímání. V kapitole týkající se právní úpravy smlouvy o úvěru se budu zabývat jednak stranami smlouvy o spotřebitelském úvěru, jejími podstatnými náležitostmi, jež v ní musí být obsaženy a mimo jiné také odstoupením a výpovědí této smlouvy.

V praxi jsou nejčastějšími poskytovateli úvěrů banky, které nabízejí mnoho jejich různých druhů. Nicméně ne všechny z těchto produktů nazývaných v bankovní praxi jako úvěry, jsou poskytovány na základě smlouvy o úvěru ve smyslu obchodního zákoníku. Rád bych se proto pokusil rozlišit úvěry peněžní a úvěry závazkové. Z peněžních úvěrů, které jsou z hlediska této práce zajímavé, neboť jsou poskytovány právě na základě smlouvy o úvěru, se budu zabírat úvěrem spotřebitelským, hypotečním, kontokorentním a lombardním.

2. Pojem úvěru

Úvěr (latinsky *creditum* – dluh, půjčka,) je nejen institutem právním, ale také ekonomickým, přičemž ekonomické vymezení pojmu úvěr je podstatně širší a obecnější.

Z ekonomického hlediska je úvěrem „... 1. Vztah vznikající při odevzdání hodnoty někomu jinému na dočasné použití. 2. Forma návratné redistribuce dočasně nebo trvale uvolněných zbožových nebo peněžních fondů. ...“¹ V podstatě tedy úvěrem chápeme časovou diferenci mezi poskytnutím plnění a obdržením protiplnění, kdy jeden subjekt poskytuje subjektu jinému určitou hodnotu. Tou mohou být služby, zboží nebo peníze, s tím že tato hodnota mu bude ve sjednané době vrácena. To znamená, že úvěr spočívá v „časovém rozlišení mezi poskytnutím plnění a obdržením protiplnění.“² Poskytnutí plnění a obdržení protiplnění se neděje ve stejném okamžiku a takový úvěr není omezen pouze na peníze. V praxi jsou časté úvěry zbožové (někdy také dodavatelské či obchodní úvěry) spočívající ve smluvně dojednaných platebních podmínkách, kdy je splatnost stanovena až po určité době po dodání zboží či služeb, případně je platba rozložena na splátky.

Z právního hlediska za úvěr považují poskytnutí peněžních prostředků na základě smlouvy o úvěru. Smlouva o úvěru je v našem právním řádu upravena zákonem 513/1991 Sb., obchodním zákoníkem.³ Ten nedefinuje úvěr jako pojem, vymezuje smlouvu o úvěru obecně v § 497. Vypomůžeme-li si definicí úvěrového vztahu, jež je obsahem smlouvy o úvěru dle obchodního zákoníku, pak za úvěr z právního hlediska můžeme považovat obchodní závazkový vztah, ve kterém se jedna ze smluvních stran (v zákoně označena jako věřitel) zavazuje poskytnout druhé smluvní straně (dlužníkovi) na její žádost peněžní prostředky do určité částky a tato druhá strana se zavazuje tyto prostředky vrátit a zaplatit úroky. Legální definice, kterou nabízí zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů v §1 odst. 2 písm. b a která úvěrem rozumí (pro účely tohoto zákona) v jakékoliv formě dočasně

¹ Grůň, L. Finanční právo a jeho instituty. 2. vyd. Praha : Linde Praha a.s., 2006, str. 269.

² Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku: 4. díl § 409 – 565. I.vyd. Praha: Linde Praha a.s., 1997, str. 370.

³ Dále budu v textu používat označení obchodní zákoník, případně ObchZ.

poskytnuté peněžní prostředky, pokrývá podle mého názoru širší pojetí úvěru, odpovídající spíše jeho ekonomické podstatě.

Jako příklad širšího, ekonomického vymezení úvěru uvedu půjčku uzavřenou podle zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku.⁴ Ta bývá se smlouvou o úvěru často zaměňována. Obě smlouvy však vykazují určité odlišnosti, jejichž pomocí je lze snadno rozlišit. Podle smlouvy o půjčce mohou být předmětem přenechání jakékoliv druhově určené věci, tedy nejen peněžní prostředky jak je tomu u smlouvy o úvěru. Další odlišnost smlouvy o úvěru dle obchodního zákoníku a smlouvy o půjčce dle občanského zákoníku spočívá v tom, že smlouva o půjčce patří mezi smlouvy reálné a k jejímu uzavření tedy nestačí dohoda o zákonem stanovených náležitostech, ale je nezbytné, aby k poskytnutí peněžních prostředků skutečně došlo, zatímco smlouva o úvěru dle obchodního zákoníku patří mezi smlouvy konsensuální. K tomu se vyjádřil Nejvyšší soud takto: „Ke smlouvě o půjčce nedochází jen na základě dohody stran (účinným přijetím návrhu na uzavření smlouvy), ale až skutečným odevzdáním předmětu půjčky dlužníku.“⁵ Podstatnou částí smlouvy o úvěru, kterou musí obsahovat, je závazek dlužníka zaplatit úroky (§497 ObchZ). Ve smlouvě o půjčce úroky mohou, ale nemusí být dohodnuty (§658 odst.1 ObčZ).

Závazkový vztah vzniklý ze smlouvy o půjčce tedy spadá pod širší definici úvěru v jeho ekonomickém smyslu. Nicméně s ohledem na shora uvedené, jej nemůžeme považovat za úvěr ve smyslu právním, neboť se nejedná o smlouvu o úvěru.

---

⁴ Dále budu v textu používat označení občanský zákoník, případně ObčZ.

⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 4. 2004, sp. zn. 21 Cdo 2217/2003.

3. Stručný historický exkurz

Úvěr je institut starý tři tisíce let, avšak až v době, kdy v západořímské říši období republiky střídá v prvním století před naším letopočtem principát Oktaviána Augusta a jeho nástupců, tedy v době vrcholného rozvoje římské kultury a systému římského práva, získává institut úvěru podobu nám srozumitelnou a u úvěru se objevuje úrok jako jeho cena. Politická stabilita v tomto období podminila hospodářskou prosperitu nejen Itálie samotné, ale i jednotlivých provincií. V souladu s tím se rozvíjel vnitřní i zahraniční trh. Za tohoto stavu se ve zvýšené míře objevuje u jedněch subjektů relativní nadbytek kapitálu a u jiných jeho nedostatek. S tím související potřeba redistribuovat nejen finanční, ale i zbožové zdroje vytvořila vhodné podmínky pro rozvoj půjček respektive úvěrů, zbožových i finančních. Úvěrový závazkový vztah byl římským právem chápán jako reálný kontrakt mající podobu půjčky.⁶ Věřitel převedl na dlužníka vlastnictví určitých zastupitelných věcí s tím, že mu dlužník zastupitelné věci stejného druhu, kvality a množství vrátí v dohodnuté době. Protože byla půjčka smlouvou reálnou a bezúplatnou, věřitel se nemohl domáhat většího plnění než sám dal. Z půjčky samotné tedy nevyplýval nárok na úrok. Nicméně úrok mohl být mezi stranami sjednán samostatnou formální smlouvou nebo novací, ve které se půjčený kapitál zvětšil o úroky.⁷ V raném středověku byla doktrínou katolické církve, která zakazovala požadování úplaty za půjčování peněz, vytvořena překážka úvěrové činnosti. Tato doktrína v 8. století zavazovala všechny křesťany, avšak na osoby jiného náboženství se nevztahovala, a proto mohli úrok požadovat otevřeně.⁸ Finanční obchodování tedy nevymizelo, naopak úvěry se postupně staly zdrojem financování aktivit, které nevyužívali jen panovníci a šlechta, ale také řemeslníci, rolníci a každý, kdo cítil potřebu financovat určitou činnost z cizích zdrojů. Výrazný rozvoj úvěru souvisí s rozvojem zbožové výroby v 19. století. Na území budoucího Československa vznikly peněžní ústavy, které vystřídaly soukromé bankéře a které se soustředily hlavně na poskytování hypotečních úvěrů. Veřejnoprávními úvěrovými ústavami byly spořitelny a okresní hospodářské záložny, které se

---

⁶ Grůň, L. Finanční právo a jeho instituty. 2. vyd. Praha : Linde Praha a.s., 2006, str. 273.

⁷ tamtéž str. 273

⁸ tamtéž str. 269

zaměřily na oblast zemědělských úvěrů.⁹ Smyslem bylo zajistit peněžní přebytky z úrodných let pro období méně hospodářsky úspěšné. Nárůst podnikání v tomto období vyústil v uvolnění omezení úvěru, které vycházelo z ustanovení proti lichvě. Zákonem č. 62/1898 r.z. byly zrušeny úrokové míry a pokuty při půjčkách a bylo stanoveno, že pokud si strany úrok neurčily je jeho výše 6% z poskytnuté peněžní sumy.¹⁰ Na přelomu 19. a 20. století jsou v Německu zakládány jako zemědělská úvěrní družstva reiffeisenovy záložny. V našich zemích se jako zemědělská úvěrní družstva rozšířily kampeličky. Smyslem bylo postavit základy úvěrové svépomoci zemědělců, aby se mohli vymanit ze závislosti na venkovských lichvářích. Zákonem č. 75/1898 r.z. byl vytvořen Úvěrný fond na podporu zemědělských malovýrobců. Po vzniku samostatného Československa v době pozemkové reformy byl úvěr možností jak získat peněžní prostředky na zaplacení přídělové ceny za půdu a získat ji tak do svého vlastnictví. Tržní hospodářství, které tu v té době fungovalo, mělo tendenci se rozvíjet a pro rozvoj podnikání ve všech jeho odvětvích byl úvěr nezbytným předpokladem. Po druhé světové válce se úvěrové vztahy rozvíjely jak ve vnitrostátním tak mezinárodním měřítku. Na našem území však nahradila ekonomiku tržní centrálně plánovaná ekonomika a úvěrové operace se uskutečňovaly na základě úvěrových plánů, vypracovávaných bankami, které byly součástí národohospodářského plánu. Úvěrová soustava hrála významnou roli při přerozdělování peněžních prostředků z národního důchodu. Kromě této rozdělovací funkce měla úvěrová soustava socialistického státu funkci nástroje sloužícího k prosazování cílů a úkolů státních plánů stanovených hospodářskou politikou státu, například rozvoj národního hospodářství nebo rozvoj mezinárodní ekonomické integrace.¹¹ Těžištěm úpravy smlouvy o úvěru byl zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník, který upravoval smlouvu o úvěru až do roku 1992. K této obecné úpravě byla v roce 1985 přijata vyhláška SBČ č. 103/1985 Sb., o poskytování úvěrů, mající charakter speciální úpravy. Z § 382a odst. 1. hospodářského zákoníku vyplývá, že úvěr v té době mohly poskytovat pouze banky. Zvláštními předpisy pak byly doplněny další peněžní ústavy oprávněné poskytovat úvěry. Vzhledem k tomu, že předmětem úpravy hospodářského

---

⁹ Grůň, L. Finanční právo a jeho instituty. 2. vyd. Praha : Linde Praha a.s., 2006, str. 273.

¹⁰ tamtéž str. 273

¹¹ tamtéž str. 275

zákoníku byla hospodářská činnost socialistických organizací a ta měla probíhat v souladu s celospolečenskými zájmy, musel být úvěr poskytnut v souladu s úvěrovým plánem, jenž měl být odrazem těchto celospolečenských zájmů. To se projevilo například v tom, že úvěr mohl být poskytnut na rozdíl od dnešní úpravy pouze pro určitý účel. Dokládá to § 382a odst. 2 hospodářského zákoníku, který stanovil, že úvěrovou smlouvou se banka zavazuje poskytnout organizaci úvěr na dohodnutý účel a v dohodnutém čase. Organizace se zavazuje použít poskytnutý úvěr na dohodnutý účel, zaplatit úrok a úvěr v dohodnutém čase splatit. Těmito organizacemi byly socialistické organizace hospodářským zákoníkem vymezené v § 14. Byly to právnické osoby, mezi které patřily státní podniky, státní hospodářské organizace, rozpočtové a jiné státní organizace, družstevní organizace, společenské organizace, jakož i jiné organizace, jejichž činnost přispívala k rozvoji socialistických vztahů. Úvěrová smlouva musela mít na rozdíl od současné úpravy písemnou podobu a byla uzavřena v okamžiku, kdy došlo k dohodě o celém jejím obsahu. Na získání úvěru nebyl právní nárok a záleželo tedy na zvážení banky, zda a za jakých podmínek úvěr poskytne. Vyhláškou SBČ č. 103/1985 Sb. pak byla stanovena povinnost bank přednostně poskytnout úvěr v případě, bylo-li jeho poskytnutí nutné pro podporu intenzifikace průmyslové, stavební a zemědělské výroby, efektivní strukturální změny v národním hospodářství, vědeckotechnický rozvoj, progresivní rekonstrukci a modernizaci, posilování vývozní schopnosti, zvyšování efektivnosti využívání zásob a podobně. Hospodářským zákoníkem byly v §382 odst. 1 vymezeny zásady úvěrování shodné s těmi současnými.¹² Patří mezi ně zásada přímosti, účelovosti, termínovanosti, zajištěnosti, záručitelnosti a smluvnosti. O jejich obsahu stručně v následující kapitole.

---

¹² V současné době tyto zásady platný obchodní zákoník výslovně nezmiňuje.

4. Zásady poskytování a přijímání úvěrů

Smluvní základ pro přijetí a poskytnutí úvěru se řídí ustanoveními obchodního zákoníku, které mají převážně dispozitivní charakter, to znamená, že následující zásady se uplatňují pouze v rozsahu, který nekoliduje s vůlí stran promítnutou do platně uzavřené smlouvy. V bankovní praxi jsou však v naprosté většině případů respektovány. Jedná se o zásadu přímosti, zásadu účelovosti, zásadu termínovanosti, zásadu zúčitatelnosti, zásadu zajištěnosti úvěru a zásadu návratnosti.

Zásada přímosti je významná zejména z hlediska ochrany věřitele, který poskytuje peněžní prostředky. Tato zásada ukládá dlužníkovi, aby použil peněžní prostředky přímo pro svou osobu a pro své potřeby. Smluvně ji lze vyloučit, potom může nastat situace, kdy dlužník úvěr použije pro třetí osobu, například s ní uzavře další smlouvu o úvěru.¹³

Zásada účelovosti souvisí se zásadou předchozí. Z této zásady vyplývá pro dlužníka povinnost užít úvěr pouze k účelu sjednanému ve smlouvě. Věřitel také může omezit poskytnutí resp. použití úvěru pouze na plnění závazků dlužníka převzatých v souvislosti s tímto účelem (poskytuje platby věřitelům dlužníka k úhradě jeho závazků).¹⁴ Účel však ve smlouvě sjednán být nemusí, potom je na dlužníkovi, k jakému účelu úvěr užije, zákon jej v tomto nijak neomezuje.

Zásada termínovanosti se projevuje ve vztahu k čerpání peněžních prostředků a také ve vztahu k jejich splácení.¹⁵ Právo požádat o poskytnutí peněžních prostředků získává dlužník uzavřením úvěrové smlouvy a nevyplývá-li ze smlouvy něco jiného, může o tyto peněžní prostředky požádat ihned po uzavření smlouvy až do doby, kdy některá ze stran smlouvu vypoví. Aby věřitel mohl dostát své povinnosti poskytnout dlužníku sjednanou úvěrovou sumu, je povinen rezervovat dostatečné finanční prostředky. Je to povinnost, která sice není výslovně zákonem zmíněná, vyplývá však z jeho povinnosti poskytnout peněžní prostředky na požádání dlužníka ve sjednané lhůtě. Je pro něj tedy výhodnější, a v tomto se projevuje zásada termínovanosti, pokud je ve smlouvě stanovena lhůta do které má dlužník právo uplatnit svůj nárok na poskytnutí peněžních prostředků. Případně si

¹³ Marek, K. Smluvní obchodní právo : Kontrakty. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2006, str. 168.

¹⁴ Lochmanová L. Úvěr jako cizí kapitál podnikatelů, Právo a podnikání, 1998, č. 11, str. 11.

¹⁵ tamtéž str. 11.

strany dohodnou termíny či lhůty jednotlivých dílčích čerpání peněžních prostředků.

Nejčastěji je úvěr poskytnut na dobu určitou a pokud tomu tak je pak je splatný ve lhůtě stanovené ve smlouvě, jinak do jednoho měsíce ode dne kdy byl o jejich vrácení požádán. Často je smluvními stranami dohodnuto, že je dlužník povinen vracet peněžní prostředky ve splátkách, pro ty jsou pak stanoveny samostatné lhůty.

Vyloučení **zásady záručitelnosti** dohodou stran nepřichází u smlouvy o úvěru v úvahu. Smlouva o úvěru nemůže být sjednána jako smlouva bezúročná.¹⁶ Zaplacení úroku je jednou z podstatných náležitostí smlouvy o úvěru. Dlužník je povinen platit úroky ve sjednané výši od doby poskytnutí peněžních prostředků. Výše úroků stranami nemusí být určena. Potom je dlužník povinen platit úroky obvykle požadované bankami v místě sídla nebo bydliště dlužníka za úvěry jimi poskytované.

Zásada zajištěnosti se projevuje tak, že poskytnutí peněžních prostředků na základě smlouvy o úvěru je zpravidla doprovázeno zajištěním pohledávky věřitele na jejich vrácení i s úroky. Nezajištěné („in bianco“) úvěry jsou v praxi poskytovány velice vzácně. Zajišťovací právní instituty nenabízí jen občanský a obchodní zákoník, ale i zákon o cenných papírech a jedná se zejména o zástavní právo, ručení, zajišťovací převod práva, zajišťovací postoupení pohledávky, smluvní pokutu, dohodu o srážkách ze mzdy, bankovní záruku. K zajištění pohledávky věřitele je možné použít také směnky, které neplní zajišťovací funkci primárně, nýbrž je-li jim smluvně určena. Zadržovací právo je v případě úvěrové smlouvy „nepraktické“.¹⁷ Zadržovací právo nelze zřídit před splatností pohledávky (§ 175 ObčZ) s výjimkou případu, kdy bylo zahájeno insolvenční řízení, ve kterém se řeší úpadek nebo hrozící úpadek dlužníka. To znamená že, ve většině případů jej lze zřídit až proti pohledávce splatné. Pro zajištění úvěru to není příliš vhodný nástroj.

Banky často do smluv o úvěru zakotvují požadavek, aby materiální hodnoty, které jsou vystavené zvýšenému nebezpečí živelných nebo jiných škod, byly v odpovídajícím rozsahu zajištěny pojištěním a postoupením práva

---

¹⁶ Lochmanová, L. Smlouva o úvěru. In Štenglová, I. (ed.), Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, str. 234.

¹⁷ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku : 4. díl § 409 – 565. I.vyd. Praha: Linde Praha a.s., 1997, str. 394.

na pojistné plnění (tzv. vinkulace). Kromě toho bývá vyhodnocována osobní důvěryhodnost, právní postavení (zda jde o fyzickou osobu, fyzickou osobu – podnikatele, právnickou osobu) a hospodářská situace dlužníka.¹⁸ Všechny tyto prostředky slouží věřiteli ke zmírnění rizika, že dlužník nebude schopen vrátit poskytnuté peněžní prostředky a úroky a pohledávka věřitele tedy nebude uspokojena.

„Návratnost věřitelem poskytnutých peněžních prostředků je jedním ze základních pojmových znaků smlouvy o úvěru.“¹⁹ **Zásadě návratnosti** odpovídá dlužníková povinnost vrátit poskytnuté peněžní prostředky v době stanovené ve smlouvě. Vrácení poskytnutých peněžních prostředků před touto dobou je možné, smlouvou však může být vyloučeno, případně spojeno se sankcemi.

---

¹⁸ Lochmanová L. Úvěr jako cizí kapitál podnikatelů, Právo a podnikání, 1998, č. 11, str. 12.

¹⁹ Lochmanová, L. Smlouva o úvěru. In Štenglová, I. (ed.), Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, str. 236.

5. Platná právní úprava smlouvy o úvěru

Smlouva o úvěru je jedním ze smluvních typů upravených v obchodním zákoníku, konkrétně v §§ 497 – 507. Jde o obchodní závazkový vztah, ve kterém se jedna ze smluvních stran (v zákoně označena jako věřitel) zavazuje poskytnout druhé smluvní straně (dlužníkovi) na její žádost peněžní prostředky do určité částky a tato druhá strana se zavazuje tyto prostředky vrátit a zaplatit úroky. Pouze § 497 obsahující pojmové vymezení smlouvy a § 499 týkající se úplaty za sjednání závazku poskytnout úvěr jsou kogentními ustanoveními a strany se od nich nemohou odchýlit (viz § 263 ObchZ). Ostatní ustanovení pak mají dispozitivní charakter a umožňují stranám odchýlit se od nich nebo je přímo vyloučit.

Závazkový vztah vzniklý na základě smlouvy o úvěru se v souladu se zněním § 261 odst.3 písmeno d) ObchZ řídí obchodním zákoníkem bez ohledu na povahu účastníků této smlouvy a bez ohledu na to, zda vzniká při podnikatelské nebo jiné činnosti. Jde tedy o obchodní závazkový vztah absolutní.

5.1. Základní ustanovení

Základní ustanovení smlouvy o úvěru obsahuje § 497 ObchZ. Stanoví, že smlouvou o úvěru se zavazuje věřitel na požádání dlužníka poskytnout v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a dlužník se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky.

Smluvní strany jsou zde označeny pojmy „věřitel“ a „dlužník“, avšak úvěrová smlouva je synallagmatickou smlouvou a obě strany mají postavení věřitele a dlužníka. Fakticky je po uzavření smlouvy dlužníkem osoba povinná poskytnout peněžní prostředky a věřitelem je osoba, která má na jejich poskytnutí právo. Poté, kdy k poskytnutí peněžních prostředků skutečně dojde, se úloha stran vymění a z osoby, která peněžní prostředky poskytla, se stává věřitel mající právo na jejich vrácení a z osoby, která tyto prostředky přijala, je dlužník povinný k jejich vrácení. Z tohoto důvodu se označení „věřitel“ a „dlužník“ nejeví jako vhodné a v návrhu nového občanského

zákoníku jsou namísto toho označeny strany úvěrové smlouvy jako „úvěrující“ a „úvěrovaný“.

Písemnou formu u smlouvy o úvěru zákon nevyžaduje, v §272 ObchZ je zakotvena zásada, že smlouva vyžaduje k platnosti písemnou formu pouze v případech stanovených obchodním zákoníkem nebo když alespoň jedna strana při jednání o uzavření smlouvy projeví vůli, aby smlouva byla uzavřena v písemné formě. Smlouva tedy může mít i formu ústní. V praxi však není ústní forma smlouvy o úvěru běžná, zejména je-li věřitelem banka nebo je – li poskytnut spotřebitelský úvěr. Banky mají podle § 11 odst. 4 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách povinnost vést agendu každé smlouvy uzavírané s klientem takovým způsobem, aby České národní bance, na její žádost, byly schopny příslušnou dokumentaci předložit.²⁰ Jde-li o úvěr spotřebitelský, je v § 4 odst. 1 zákona č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru, stanoveno, že smlouva, ve které je sjednáván spotřebitelský úvěr, musí být uzavřena písemně. Mám za to, že jak u smluv uzavíraných bankami, tak u smluv, ve kterých je sjednáván spotřebitelský úvěr, je hlavním motivem takového zákonného požadavku vyšší právní jistota jejich účastníků. Proto se domnívám, že by obligatorní písemná forma smlouvy o úvěru měla být v obchodním zákoníku zakotvena tak, aby pokrývala všechny smlouvy o úvěru.

5.2. Podstatné části smlouvy

Podstatnými částmi smlouvy o úvěru ve smyslu § 269 odst. 1 ObchZ, které lze označit na základě ustanovení § 497 ObchZ jsou: **závazek jedné strany poskytnout na žádost druhé strany v její prospěch peněžní prostředky, určení výše peněžních prostředků, které mají být poskytnuty, závazek druhé strany poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit z poskytnutých peněžních prostředků úroky.**²¹

Pokud by smlouva některou z těchto náležitostí neobsahovala, avšak její obsah by byl dostatečně určitý, byla by sice platnou smlouvou, nicméně ne smlouvou o úvěru podle ObchZ, ale smlouvou nepojmenovanou ve smyslu

---

²⁰ Eliáš, K., Dvořák, T. a kol. Obchodní zákoník : Praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1900, 5. vyd. Praha : Linde Praha a.s., 2006, str. 784.

²¹ Plíva, S. Obchodní závazkové vztahy. 1. vyd. Praha : ASPI, Wolters Kluwer, 2006, str. 212.

§ 269 odst. 2 ObchZ. Vystává však otázka jak bude posuzována smlouva, ve které nebudou za poskytnuté peněžní prostředky sjednány úroky. Jak občanský tak obchodní zákoník umožňují, aby tato smlouva byla posuzována jako smlouva nepojmenovaná. Řešení vychází z § 261 odst. 1 a 2 ObchZ, který pro závazkové vztahy mezi podnikateli, řídicí se obchodním zákoníkem vyžaduje, aby se týkaly jejich podnikatelské činnosti. Poskytnutí úvěru, za který není placena cena v podobě úroku, charakter podnikatelské činnosti nemá. Smlouva o bezúročném úvěru založí tedy závazkový právní vztah řídicí se občanským zákoníkem, nicméně je možná i varianta druhá, kdy se strany smlouvy písemně dohodnou, že se tato bude řídit obchodním zákoníkem.²²

Smlouva o úvěru zpravidla obsahuje **další ujednání**, která však nejsou podmínkou její platnosti jako smlouvy o úvěru. Jde zejména o úplatu za sjednání úvěru, lhůtu k poskytnutí peněžních prostředků, dobu trvání závazku, stanovení měny, ve které má být úvěr poskytnut, účel, pro který je úvěr poskytnut, lhůtu k vrácení peněžních prostředků, výši úroků z poskytnutého úvěru a podobně. Těmto ujednáním věnuje značnou pozornost bankovní praxe a často bývají sjednávány odkazem na úvěrové podmínky konkrétních bank. Banky tak využívají oprávnění plynoucího z §273 odst. 1 ObchZ, podle kterého lze část obsahu smlouvy určit také odkazem na všeobecné obchodní podmínky vypracované odbornými nebo zájmovými organizacemi nebo odkazem na jiné obchodní podmínky, jež jsou stranám uzavírající smlouvu známé nebo k návrhu přiložené. Právě pod ony „jiné obchodní podmínky“ lze dle názoru S. Plívy obchodní podmínky bank pořadit.²³

Ze závazku jedné strany poskytnout na žádost druhé strany v její prospěch peněžní prostředky vyplývá, že je třeba, aby byly smluvní strany dostatečně individualizovány a musí být určeno, která ze stran je věřitelem a která dlužníkem. Věřitelem bývá nejčastěji banka,²⁴ stavební spořitelna,²⁵ může jím být také spořitelni a úvěrní družstvo (družstevní záložna),²⁶ ale i

---

²² Plíva S. Právní problematika úvěrové smlouvy. Acta universitatis carolinae : Iuridica 2/1998, 1998, č. 2, str. 9.

²³ tamtéž str. 12.

²⁴ Podle § 1 odst. 1 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, je jednou z činností bank poskytování úvěrů.

²⁵ Podle §§ 1 a 2 zákona č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění zákona České národní rady 35/1993 Sb., je stavební spořitelnou banka, která vykonává na základě povolení v jí udělené bankovní licenci stavební spoření, spočívající mimo jiné právě v poskytování úvěrů.

²⁶ Podle §§ 1 a 3 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, jsou družstevními záložnami družstva, která pro podporu hospodaření svých členů provozují finanční činnosti, mezi kterými je i poskytování úvěrů svým členům.

jiná osoba, osoba podnikající (poskytující úvěr) na základě živnostenského oprávnění. Poskytování úvěru je v tomto případě živností volnou. Věřitelem může být také osoba, která není podnikatelem,²⁷ přesto se smlouva o úvěru bude řídit obchodním zákoníkem, neboť patří mezi absolutní úvěrové obchody, které se řídí obchodním zákoníkem bez ohledu na povahu účastníků závazkového vztahu.²⁸ Podmínkou však je, aby taková osoba úvěr neposkytovala nijak pravidelně a nedopouštěla se tedy neoprávněného podnikání. Dlužníkem může být jak podnikatel, tak osoba, která podnikatelem není.

Výše peněžních prostředků, které mají být poskytnuty (úvěrová suma) může být určena jako konkrétní částka nebo jako limit, tedy jako výše, do které může dlužník úvěr čerpat. Banky přitom nemohou poskytovat úvěry jednotlivým dlužníkům v libovolné výši. „Česká národní banka určuje, jaké procentní výše z kapitálu a rezerv může nanejvýš činit suma úvěru poskytnutého jednomu dlužníkovi a obdobný limit je třeba respektovat i ve vztahu k celkové částce úvěrů poskytnutých deseti největším dlužníkům banky. Poskytuje-li banka úvěr vlastnímu zaměstnanci, pak, jestliže nejde o úvěr zajištěný hypotékou, nesmí úvěrová částka převýšit celkový hrubý příjem zaměstnance za dva roky.“²⁹ Měnou, ve které je úvěrová suma poskytnuta, je zpravidla měna česká, strany však v souladu s § 498 ObchZ mohou úvěrovou sumu určit i v měně cizí, pokud to není v rozporu s devizovými předpisy (poskytování úvěru v cizí měně je od účinnosti Devizového zákona č. 219/1995 Sb. uvolněno).³⁰

Dlužník **poskytnuté peněžní prostředky vrací** jednorázově v určité lhůtě nebo v určitý den, případně je ve smlouvě dohodnuto, že vrácení peněžních prostředků bude probíhat v dílčích splátkách. Zákonná úprava připouští, aby smlouva ustanovení o době vrácení neobsahovala, zpravidla však ve smlouvě obsažena je. Dlužník je povinen vrátit peněžní prostředky

---

²⁷ Ve svém rozsudku ze dne 27. 8. 2003, sp. zn. 29 Odo 813/2001, dospěl Nejvyšší soud ČR k názoru, že smlouvu o úvěru jako věřitel může uzavřít jakýkoliv subjekt.

²⁸ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník : komentář. 11. vyd. Praha : C.H.Beck, 2006, str. 1217.

²⁹ Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol. Kurs obchodního práva : Obchodní závazky. 4. vyd. Praha : C.H. Beck, 2007, str. 431.

³⁰ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník : komentář. 11. vyd. Praha : C.H.Beck, 2006, str. 1219.

v té měně, ve které byl úvěr poskytnut, strany si ovšem mohou dohodnout měnu jinou.³¹

Závazek druhé smluvní strany **zaplatit z poskytnutých peněžních prostředků úroky** je poslední podstatnou částí smlouvy o úvěru. Dlužník je povinen platit úroky od doby poskytnutí peněžních prostředků do doby, kdy peněžní prostředky věřiteli řádně vrátil. Úroky je povinen platit ve výši sjednané ve smlouvě, jinak v nejvyšší přípustné výši stanovené zákonem nebo na základě zákona. Pokud výše úroků ve smlouvě stanovena není, je dlužník povinen platit obvyklé úroky požadované za úvěry, které poskytují banky v místě sídla dlužníka v době uzavření smlouvy.

5.3. Uplatnění nároku na poskytnutí peněžních prostředků dlužníkem

Tuto otázku upravuje §500 ObchZ, podle nějž je dlužník oprávněn uplatnit nárok na poskytnutí peněžních prostředků ve lhůtě stanovené ve smlouvě. Není-li tato lhůta ve smlouvě stanovena, může dlužník tento nárok uplatnit, dokud poskytnutí úvěru některá ze stran nevypoví.

Lhůta pro uplatnění nároku na poskytnutí úvěru, tedy peněžních prostředků, může být ve smlouvě stanovena jako „nejzazší termín do kterého může dlužník úvěr požadovat“³², potom může dlužník uplatnit nárok kdykoliv od uzavření smlouvy do posledního dne tohoto termínu. Lhůtu je ale možné sjednat i jako „určitý časový úsek s určeným začátkem a koncem...“³³ nebo jako „přesný termín“.³⁴ V obou těchto případech však nemusí věřitel vyhovět žádostem dlužníka o poskytnutí úvěru podaným před počátkem této doby.

Lhůtu pro uplatnění nároku na poskytnutí peněžních prostředků nemusí smlouva stanovit vůbec. V tomto případě tedy dlužník může požadovat poskytnutí úvěru ihned po uzavření smlouvy a co do uplatnění nároku na poskytnutí úvěru není časově omezen. Zánik tohoto nároku však může způsobit jak věřitel, tak sám dlužník výpovědí poskytnutí úvěru, která má za následek zánik práva dlužníka žádat poskytnutí úvěru.

---

³¹ V §1 písm. j) Devizového zákona č. 219/1995 Sb. je stanoveno, že splácení peněžního úvěru v jiné měně než v jaké byl poskytnut není směnou devizových hodnot, pokud má smlouva písemnou formu.

³² Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník : komentář. 11. vyd. Praha : C.H.Beck, 2006, str. 1220.

³³ tamtéž str. 1220.

³⁴ tamtéž str. 1221.

5.4. Povinnost věřitele poskytnout peněžní prostředky

Věřitel je povinen dlužníku peněžní prostředky poskytnout, jestliže byl o to dlužníkem v souladu se smlouvou požádán, a to v době stanovené v požadavku, jinak bez zbytečného odkladu. Tato povinnost je stanovena v § 501 odst. 1 ObchZ a jejím předpokladem je žádost dlužníka o poskytnutí peněžních prostředků, která je v souladu se smlouvou. V souladu se smlouvou je žádost, která je učiněná včas, ve které dlužník žádá odpovídající výši peněžních prostředků a způsob jejich čerpání. Neposkytne-li věřitel na základě této žádosti peněžní prostředky včas, ve lhůtě stanovené smlouvou, v požadavku dlužníka nebo ve lhůtě přiměřené, ocitne se v prodlení a protože do doby poskytnutí peněžních prostředků je v postavení dlužníka, byť je smlouvou označen jako věřitel, posuzujeme toto prodlení podle ustanovení o prodlení dlužníka (§ 371 ObchZ).³⁵ V tomto případě by tedy nesl odpovědnost za prodlení s plněním peněžitého závazku a dlužník (ze smlouvy o úvěru) by mohl požadovat zaplacení úroků z prodlení nebo náhradu škody, která prodlením věřitele (ze smlouvy o úvěru) s poskytnutím peněžních prostředků vznikla (§373 ObchZ). Žádost o poskytnutí peněžních prostředků může být, jako projev vůle úvěr čerpat, učiněna také konkludentně tím, že dlužník plnění poskytnuté bankou na základě smlouvy o úvěru přijme nebo svým jednáním (i následným) dá najevo souhlas s čerpáním úvěru v konkrétní výši.³⁶

Úvěr může být čerpán v hotovosti. Platby v hotovosti jsou však limitovány ve smyslu zákona č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti a o změně zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů.³⁷ Dalším typickým způsobem čerpání úvěru bude bezhotovostní převod na běžný nebo vkladový účet určený ve smlouvě o úvěru.³⁸ Dlužník může také žádat úhradu předkládaných faktur. To je postup vhodný zejména u účelových úvěrů, o kterých pojednávám v kapitole 5.9.

---

³⁵ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník : komentář. 11. vyd. Praha : C.H.Beck, 2006, str. 1222.

³⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 6. 2006, sp. zn. 29 Odo 1595/2005.

³⁷ Nejde-li o platbu, která musí být podle zvláštního právního předpisu provedena v hotovosti je poskytovatel platby podle § 4 zákona č. 254/2004 Sb. povinen provést platbu překračující výši 15 000 EUR bezhotovostně.

³⁸ Koblíha, I., Kalfus, J., Krofta, J. a kol. Obchodní zákoník : Úplný text zákona s komentářem. 1. vyd. Praha : Linde Praha a.s., 2006, str. 1245.

5.5. Úroky z poskytnutých peněžních prostředků, jejich výše a splatnost

Hlavním důvodem poskytování úvěrů je zajištění úrokového výnosu z úvěrové sumy.³⁹ Úrok je tedy prostředkem, kterým věřitel jež poskytuje úvěr dosahuje zisku. Úrok za poskytnutí peněžních prostředků je jednou z podstatných částí smlouvy o úvěru dle obchodního zákoníku a proto musí být ve smlouvě sjednána jeho výše a pro případ, že takové ujednání bude chybět, zaplatí dlužník úrok ve výši stanovené obchodním zákoníkem.

Dle 502 odst. 1 ObchZ je dlužník povinen platit úroky z poskytnutých peněžních prostředků od doby jejich poskytnutí. Je povinen platit úroky ve výši sjednané, jinak v nejvyšší přípustné výši stanovené zákonem nebo na základě zákona. Nejsou-li úroky ve smlouvě stanoveny je dlužník povinen platit úroky obvykle požadované za úvěry, které poskytují banky v místě sídla dlužníka v době uzavření smlouvy. Jestliže strany sjednají úroky vyšší než přípustné podle zákona nebo na základě zákona, je dlužník povinen platit úroky ve výši nejvýše přípustné.

Úroková sazba může být ve smlouvě o úvěru určena tak, že je uvedena její konkrétní výše nebo je uveden způsob, jakým se její výše stanoví.⁴⁰ Příkladem, kdy je ve smlouvě o úvěru určena úroková sazba způsobem stanovení její výše, je ujednání o tom, že výše úroků z úvěru sestává z pevné složky (z procenta z poskytnutého úvěru) a ze složky variabilní (tou je například úroková sazba zohledňující vývoj diskontní sazby nebo PRIBOR⁴¹ sazby na českém bankovní trhu). Tato variabilní složka se může v průběhu trvání smluvního vztahu měnit a s ní se mění i výše úrokové sazby. Předpokladem však je, aby se takovýto způsob stanovení výše úrokové sazby odvíjel jen od objektivních kritérií, nezávislých na vůli některé ze smluvních stran. Dále musí být stanoven nebo být určitelný den rozhodný pro změnu výše úrokové sazby. Změnou těchto objektivních kritérií potom dochází k určení výše úrokové sazby k rozhodnému datu. V opačném případě, kdy nebude způsob určení výše úrokové sazby vázán na objektivní kritéria, je pro změnu původně určené výše úroků nutná změna smlouvy, ke které může dojít pouze shodným projevem vůle smluvních stran.⁴²

³⁹ Marek, K. Smluvní obchodní právo : Kontrakty. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2006, str. 165.

⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 5. 2006, sp. zn. 29 Odo 1000/2004.

⁴¹ PRAGUE INTER-BANK OFFERED RATE

⁴² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 5. 2006, sp. zn. 29 Odo 1000/2004.

Pokud je tedy výše úroků sjednána dohodou věřitele a dlužníka, nesmí překročit nejvyšší přípustnou výši stanovenou zákonem nebo na základě zákona. Žádná taková úprava ale v současné době není a tak by se mohlo zdát, že smluvní strany nejsou při sjednávání výše úroků omezeny a že by tedy mohly sjednat úrok v neomezené výši. Pojistkou pro takové případy je § 265 ObchZ podle kterého nepoživá právní ochrany výkon práva, který je v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku⁴³ a také bude třeba respektovat dobré mravy jak vyplývá z § 39 ObčZ.

Pro případ, že se smluvní strany na výši úroků ve smlouvě nedohodnou je dlužník povinen platit úroky ve výši obvykle požadované bankami v místě sídla dlužníka za úvěry jimi poskytované v době uzavření smlouvy. Vzhledem k tomu, že o sídle můžeme mluvit pouze u právnických osob (§19c ObčZ) bude takovým rozhodným místem u fyzické osoby, která je podnikatelem místo jejího podnikání zapsané v obchodním rejstříku dle §2 odst. 3 ObchZ a u fyzické osoby, která podnikatelem není její bydliště.

Z obchodního zákoníku pouze vyplývá, od kdy je dlužník povinen platit úrok z poskytnutého úvěru. Tímto okamžikem je skutečné poskytnutí peněžních prostředků, nicméně o tom, do kdy je dlužník povinen platit úroky, se ustanovení § 502 ObchZ nezmiňuje. Podle S. Plívy lze odpověď zřejmě vyvozovat z charakteru úroku jako ceny za poskytnutí peněžních prostředků, tuto cenu by pak měl dlužník platit za skutečnou dobu jejich užívání, tedy od doby jejich poskytnutí do doby jejich vrácení věřiteli.⁴⁴ Dle mého názoru by bylo vhodné zakotvit toto řešení v obchodním zákoníku.

Smluvní strany mohou samozřejmě sjednat dobu, do které je dlužník povinen platit úrok z úvěru jinak. Příkladem bude ustanovení o povinnosti dlužníka platit úrok z úvěru do uplynutí lhůty pro jeho vrácení (do jeho splatnosti).

Strany by ve smlouvě měly určit jakého období se sjednaná výše úroků týká. Případ, kdy toto období ve smlouvě stanoveno není, předvídá § 502 ObchZ v odstavci 2, podle kterého se v pochybnostech má za to, že se sjednaná výše úroků týká ročního období. Ročním obdobím rozumíme 365

---

⁴³ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník : komentář. 11. vyd. Praha : C.H.Beck, 2006, str. 1223.

⁴⁴ tamtéž str. 1223-1224.

dní.⁴⁵ Podle bankovních obchodních zvyklostí se však rok počítá jako 360 dní.⁴⁶

Splatnost úroků je zpravidla dohodnuta smluvními stranami ve smlouvě. Jestliže však splatnost úroků ve smlouvě určena není, stanoví zákon v §503 odst. 1 ObchZ, že je-li lhůta pro vrácení poskytnutých peněžních prostředků sumy kratší než jeden rok, je závazek platit úroky splatný spolu se závazkem vrátit použité peněžní prostředky.

Jestliže je lhůta pro vrácení poskytnutých peněžních prostředků delší než jeden rok, jsou úroky splatné koncem každého kalendářního roku. V době, kdy má být vrácen zbytek poskytnutých peněžních prostředků, jsou splatné i úroky, které se jej týkají. Zákon zde vychází ze zásady, že je-li lhůta pro vrácení úvěrové sumy kratší než jeden rok, neměla by splatnost úroků předcházet jejímu vrácení. Naopak je-li lhůta pro vrácení úvěrové sumy delší než jeden rok (a úvěr je splatný jednorázově), splatnost úroků předchází okamžiku vrácení úvěrové sumy a nastává pravidelně ke konci kalendářního roku.

Smluvní strany se mohou dohodnout, že poskytnuté peněžní prostředky budou dlužníkem vráceny ve splátkách. Nestanoví-li smlouva v tomto případě nic o splatnosti úroků, jsou splatné podle §503 odst.2 ObchZ v den splatnosti každé splátky i úroky z této splátky.

Právo dlužníka vrátit poskytnuté peněžní prostředky před dobou stanovenou ve smlouvě je upraveno v § 503 odst. 3 ObchZ který říká, že dlužník je oprávněn vrátit poskytnuté peněžní prostředky před dobou stanovenou ve smlouvě. Úroky je povinen zaplatit jen za dobu od poskytnutí do vrácení peněžních prostředků. Jde o ustanovení, které svou povahou odpovídá § 342 odst. 2 ObchZ z něhož vyplývá, že je-li doba plnění stanovena ve prospěch dlužníka, není věřitel před touto dobou oprávněn požadovat plnění, avšak dlužník je oprávněn svůj závazek plnit. Smlouvou může být toto oprávnění dlužníka vyloučeno, omezeno nebo spojeno se sankcemi, příkladem je smluvní pokuta. Ačkoliv dlužník vrátil peněžní prostředky před dobou

---

⁴⁵ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník : komentář. 11. vyd. Praha : C.H.Beck, 2006, str. 1224.

⁴⁶ Marek, K. Smluvní obchodní právo : Kontrakty. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2006, str. 174.

stanovenou ve smlouvě může v ní být stanovena povinnost dlužníka platit úroky až do doby, kdy měl být úvěr vrácen podle smlouvy.⁴⁷

5.6. Vrácení poskytnutých peněžních prostředků

Dlužník je povinen vrátit poskytnuté peněžní prostředky ve sjednané lhůtě, jinak do jednoho měsíce ode dne, kdy byl o jejich vrácení věřitelem požádán. Jedná se o lhůtu, která je v praxi nejčastěji určena smlouvou, pro případ, že tomu tak není je §504 ObchZ stanovena podpůrná jednoměsíční lhůta, odlišná od obecné lhůty stanovené §340 odst. 2 ObchZ podle, které je dlužník povinen splnit svůj závazek bez zbytečného odkladu, poté co byl věřitelem požádán o plnění povinnosti vyplívající ze smlouvy.⁴⁸ Pokud je sjednána povinnost dlužníka vrátit peněžní prostředky ve splátkách (se samostatnými lhůtami splatnosti), nastává zpravidla nesplacením jedné nebo více splátek splatnost celého dluhu.⁴⁹ Z obchodního zákoníku plynou další důsledky spojené s prodlením dlužníka s vrácením peněžních prostředků. Věřitel tak bude podle §367 ObchZ oprávněn požadovat náhradu škody podle § 373 ObchZ. Dále bude oprávněn požadovat podle § 369 odst. 1 ObchZ úroky z prodlení.

5.7. Úroky z prodlení

Úrok z prodlení je specifickým druhem úroku, mající sankční charakter. Zahrnuje jednak určitý postih tohoto, kdo porušil svůj závazek, jednak paušalizovanou náhradu škody (popřípadě částečnou náhradu škody), pokud v důsledku porušení závazku jeho nesplněním včas vznikne (aniž by byla omezena možnost požadovat náhradu škody přesahující úrok z prodlení, na který vzniklo právo).⁵⁰

---

⁴⁷ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník : komentář. 11. vyd. Praha : C.H.Beck, 2006, str. 1225.

⁴⁸ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku : 4. díl § 409 – 565. I.vyd. Praha: Linde Praha a.s., 1997, str. 393.

⁴⁹ Viz § 506 ObchZ.

⁵⁰ Tomsa, M. K úroku z prodlení u peněžitých obchodních závazků. In Černá, S. (ed.), Pocta Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám. 1. vyd. Praha : ASPI, Wolters Kluwer, 2008, str. 345.

Dle § 369 ObchZ je dlužník, který je v prodlení se splněním peněžitého závazku nebo jeho části a není smluvena sazba úroků z prodlení povinen platit z nezaplacené částky úroky z prodlení určené ve smlouvě, jinak určené předpisy práva občanského.

Výše úroku z prodlení přísluší především ve výši smluvené. Chybí-li ve smlouvě ustanovení o výši úroků z prodlení je určena subsidiárně nařízením vlády č. 142/1994 Sb., v novelizovaném znění, kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatků z prodlení podle občanského zákoníku. Roční výše úroků z prodlení podle §1 tohoto nařízení odpovídá výši repo sazby stanovené Českou národní bankou, zvýšené o sedm procentních bodů a platné pro první den příslušného kalendářního pololetí prodlení s plněním peněžitého dluhu. Na náhradu škody způsobené prodlením se splněním peněžitého závazku má však věřitel nárok pokud tato škoda není kryta úroky z prodlení (§369 odst. 2 ObchZ).

Prodlením dlužníka však není dotčena jeho povinnost platit úroky z poskytnutého úvěru. Úroky z úvěru mají povahu úplaty za přenechání peněžních prostředků, v tomto případě k jejich vrácení dlužníkem nedošlo a ten s nimi nedále disponuje. To znamená, že je nadále povinen platit jak tyto úroky z úvěru tak úroky z prodlení se splacením úvěru. Jsou-li ve smlouvě o úvěru dohodnuty „sankční úroky“ pro případ prodlení dlužníka s vrácením úvěru a není-li dostatečně specifikováno zda tyto „sankční úroky“ zahrnují vedle úroků z prodlení také úroky z úvěru, bude třeba vycházet z toho, že věřitel má vedle nároku na tyto „sankční úroky“ nárok i na úroky z úvěru.⁵¹ Odlišná situace nastane v případě, kdy lze ze smlouvy dovodit, že „sankční úroky“ v ní určené zahrnují jak úroky z úvěru, tak úroky z prodlení a v případě kdy je dlužník povinen platit úroky z úvěru jen po určitou dobu (v tomto případě má věřitel pouze nárok na úroky z prodlení).⁵²

---

⁵¹ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník : komentář. 11. vyd. Praha : C.H.Beck, 2006, str. 1226.

⁵² tamtéž str. 1225.

5.8. Úplata za sjednání závazku poskytnout peněžní prostředky

Za sjednání závazku věřitele poskytnout na požádání peněžní prostředky lze sjednat úplatu, jestliže poskytování úvěru je předmětem podnikání věřitele.

Jde o institut upravený v §499 ObchZ, který je odlišný od úroků, které mají povahu úplaty za přenechání peněžních prostředků věřitelem k užívání dlužníkovi. Úplata za sjednání závazku poskytnout úvěr „...představuje odměnu věřiteli za to, že po dobu mezi sjednáním smlouvy o úvěru a skutečným čerpáním úvěru musí pro dlužníka rezervovat peněžní prostředky, popřípadě mít zajištěny jejich zdroje.“⁵³ Věřitel má na tuto úplatu právo bez ohledu na to, zda dlužník úvěr skutečně čerpá či nikoliv. Přichází v úvahu pouze pokud tato úplata a její výše byla mezi věřitelem a dlužníkem sjednána a pokud je věřitelem subjekt, jehož předmětem podnikání je poskytování úvěru. Takovým věřitelem bude zpravidla banka, družstevní záložna, ale může jím být i subjekt, který má v předmětu činnosti poskytování úvěrů na základě živnostenského oprávnění.⁵⁴ Ujednání o úplatě za sjednání závazku poskytnout úvěr bude nutno považovat za neplatné, bude-li sjednána úplata subjektem, který nemá poskytování úvěrů ve svém předmětu podnikání. Vzhledem k faktu, že ustanovení § 499 ObchZ je kogentní (viz. § 263 ObchZ) a tato kogentnost sleduje pouze ochranu dlužníka, půjde o neplatnost relativní, k níž se přihlédne pokud se jí dlužník dovolá jak předpokládá §267 odst.1 ObchZ.⁵⁵

5.9. Účelový úvěr

Dle § 501 odst. 2 ObchZ může smlouva stanovit, že úvěr lze použít pouze k určitému účelu. Věřitel potom může omezit poskytnutí peněžních prostředků pouze na plnění závazků dlužníka převzatých v souvislosti s tímto účelem. Zákon sám dlužníka nijak neomezuje v účelu, ke kterému použije peněžních prostředků, takové omezení však může být dohodnuto ve smlouvě a

⁵³ Plíva, S. Obchodní závazkové vztahy. 1. vyd. Praha : ASPI, Wolters Kluwer, 2006, str. 212.

⁵⁴ Marek, K. Smluvní obchodní právo : Kontrakty. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2006, str. 172.

⁵⁵ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník : komentář. 11. vyd. Praha : C.H.Beck, 2006, str. 1220.

účel, pro který lze peněžní prostředky použít, musí být ve smlouvě uveden. Věřitel pak dostává možnost poskytnout prostředky k úhradě závazků dlužníka vůči třetím osobám, přímo těmto třetím osobám (např. věřitelům dlužníka), je-li to v souladu s účelem poskytnutí úvěru.⁵⁶ Pokud prostředky poskytne přímo dlužníkovi například v hotovosti či převodem na bankovní účet a ten je neužije ke sjednanému účelu, může věřitel využít oprávnění dané § 507 ObchZ. To znamená od smlouvy o úvěru odstoupit a žádat dlužníka o vrácení peněžních prostředků i s úroky. Věřitel také může uplatnit sankce sjednané ve smlouvě pro případ tohoto porušení smlouvy dlužníkem. Závažným důsledkem je také to, že „...použití úvěru bez souhlasu věřitele na jiný než dohodnutý účel zakládá trestný čin úvěrového podvodu (§250b odst. 2 trestního zákona).“⁵⁷

---

⁵⁶ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník : komentář. 11. vyd. Praha : C.H.Beck, 2006, str. 1223.

⁵⁷ Eliáš, K., Dvořák, T. a kol. Obchodní zákoník : Praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1900, 5. vyd. Praha : Linde Praha a.s., 2006, str. 787.

6. Zánik smlouvy o úvěru

Závazky vzniklé ze smlouvy o úvěru mohou zaniknout z různých právních důvodů, přičemž některé mají za následek zánik těchto závazků, při kterém je věřitel uspokojen a jiné způsobí zánik závazků bez věřitelova uspokojení. Právní důvody působící zánik závazků ze smlouvy o úvěru jsou v obecném zákonu upraveny občanským zákoníkem a obchodní zákoník pak obsahuje úpravu zvláštní. Relativně komplexně je v obchodním zákoníku obsažena úprava zániku závazku jeho splněním (§§ 324-343), odstoupením od smlouvy (§§ 344-351), zaplacením odstupného (§ 355) a zmařením účelu smlouvy (§ 356). Obchodní zákoník obsahuje také zvláštní ustanovení o odstoupení od smlouvy o úvěru (§§ 505 – 507) a o vypovězení poskytnutí úvěru (§500). Obecně občanským zákoníkem v kombinaci se speciální úpravou v obchodním zákoníku je upravena dodatečná nemožnost plnění (§§ 575-577 ObčZ spolu s §§ 352-352 ObchZ) a započtení pohledávek (§§ 580-581 ObčZ spolu s §§ 358-364 ObchZ). Pouze v občanském zákoníku je pak obsažena úprava zániku závazku dohodou (§ 570-574), uplynutím doby (§ 578), výpovědí (§582)⁵⁸, neuplatněním práva (§ 583), splynutím (§ 584), narovnáním (§ 585 - 587) a smrtí dlužníka nebo věřitele (§ 579). Zánik závazku ze smlouvy o úvěru nastane také v případě uložení plnění do úřední úschovy, tedy v případě soluční úschovy (§ 568 ObčZ).

6.1. Splnění

Nejfrekventovanějším a obvyklým způsobem zániku závazku ze smlouvy o úvěru je jeho splnění. Zánik závazku vzniklého ze smlouvy o úvěru jeho splněním je upraven obchodním zákoníkem, ustanovení občanského zákoníku neužijeme. Vzhledem k dispozitivnosti většiny ustanovení smlouvy o úvěru bude k zániku závazku z ní vyplývajícího nutné, aby splnění proběhlo sjednaným způsobem, na sjednaném místě a ve sjednaném čase, přičemž je nutné, aby byly splněny všechny povinnosti ze smlouvy vyplývající.

---

⁵⁸ Vypovědět smlouvu o úvěru podle § 582 občanského zákoníku však není možné, více k této problematice v kapitole: 6.3. Výpověď poskytnutí úvěru.

6.2. Odstoupení od smlouvy o úvěru

Odstoupení od smlouvy je upraveno obecně v obchodním zákoníku v §§ 344 až 351.

Právo odstoupit od smlouvy má podle § 344 smluvní strana v případě, že tak stanoví obchodní zákoník nebo smlouva. Toto je jediné kogentní ustanovení, všechna ostatní ustanovení obchodního zákoníku o odstoupení od smlouvy vztahující se ke smlouvě o úvěru mají dispozitivní povahu a smluvní strany je mohou libovolně modifikovat či je přímo vyloučit.

Obecně lze od smlouvy o úvěru odstoupit při jejím porušení, přičemž toto porušení je spojeno s prodlením dlužníka nebo věřitele s plněním jeho smluvní povinnosti. Toto prodlení může mít charakter buď podstatného nebo nepodstatného porušení smluvní povinnosti. Podstatné porušení smlouvy definuje § 345 odst. 2 ObchZ tak, že strana porušující smlouvu věděla v době jejího uzavření nebo v této době bylo rozumné předvídat s přihlédnutím k účelu smlouvy, který vyplynul z jejího obsahu nebo okolností, za nichž byla smlouva uzavřena, že druhá strana nebude mít zájem na plnění povinností při takovém porušení smlouvy. Při podstatném porušení smluvní povinnosti může oprávněná strana odstoupit od smlouvy za podmínky, že tuto skutečnost oznámí druhé smluvní straně bez zbytečného odkladu poté, co se dozvěděla o takovém porušení smluvní povinnosti.

Nepodstatné porušení smluvní povinnosti je takové porušení, které nelze subsumovat pod porušení podstatné, definované v § 345 odst. 2 ObchZ. Pokud chce oprávněná smluvní strana odstoupit od smlouvy v případě nepodstatného porušení smluvní povinnosti musí straně, která je v prodlení stanovit dodatečnou přiměřenou lhůtu ke splnění její povinnosti a teprve v případě, že povinná strana nesplní svoji povinnost ani v této lhůtě lze od smlouvy odstoupit. Může se stát, že strana, která je v prodlení oznámí, že svoji povinnost nesplní, potom lze odstoupit od smlouvy jako při podstatném porušení smluvní povinnosti. V pochybnostech se má za to, že je porušení smlouvy nepodstatné.

K odstoupení od smlouvy při podstatném i nepodstatném porušení může dojít pouze v případě, že k porušení smluvní povinnosti skutečně došlo. V § 348 však obchodní zákoník předpokládá situace, kdy k porušení smluvní povinnosti sice ještě nedošlo, přesto lze od smlouvy odstoupit. Ohledně

povinnosti jež má být plněna v budoucnu je tedy možné od smlouvy odstoupit, jestliže z chování povinné strany nebo z jiných okolností nepochybně vyplývá ještě před dobou stanovenou pro plnění smluvní povinnosti, že tato povinnost bude porušena podstatným způsobem. V tomto případě může oprávněná strana od smlouvy odstoupit pokud povinná strana na její výzvu neposkytne bez zbytečného odkladu dostatečnou jistotu. Dalším případem kdy lze odstoupit od smlouvy aniž došlo k porušení smluvních povinností je situace, kdy povinná strana prohlásí, že svou povinnost nesplní.

Podle znění § 351 odst. 1 ObchZ odstoupením od smlouvy zanikají všechna práva a povinnosti stran ze smlouvy. Odstoupení se však nedotýká nároku na náhradu škody vzniklé porušením smlouvy, ani smluvních ustanovení týkajících se volby práva nebo volby obchodního zákoníku podle § 262 ObchZ, řešení sporů mezi smluvními stranami a jiných ustanovení, která podle projevené vůle stran nebo vzhledem ke své povaze mají trvat i po ukončení smlouvy.

Ustanovení § 351 ObchZ je však nutno vnímat v kontextu s § 349 ObchZ, podle kterého odstoupením od smlouvy smlouva zaniká, když je v souladu s obchodním zákoníkem projev vůle oprávněné strany odstoupit od smlouvy doručen druhé straně; po této době nelze účinky odstoupení od smlouvy odvolat nebo měnit bez souhlasu druhé strany. Odstoupení od smlouvy tedy působí ex nunc. Všechna práva a povinnosti vyplývající z obsahu smlouvy zanikají až když je projev vůle odstupující strany doručen druhé straně.

Zvláštní úprava bezdůvodného obohacení, ukládající stranám vrátit si poskytnuté plnění, je obsažena v § 351 odst. 2 ObchZ.⁵⁹ Strana, které bylo před odstoupením od smlouvy poskytnuto plnění druhou stranou, toto plnění vrátí, u peněžního závazku spolu s úroky ve výši sjednané ve smlouvě pro tento případ, jinak stanovené podle § 502 ObchZ. Vrací – li plnění strana, která odstoupila od smlouvy, má nárok na úhradu nákladů s tím spojených.

„Důsledkem odstoupení od smlouvy je zánik všech práv a povinností ze smlouvy, tedy i těch, které již v rozsahu odstoupení byly splněny. Plnění

---

⁵⁹ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku : 3. díl § 261 – 408. 2.vyd. Praha: Linde Praha a.s., 1998, str. 345.

poskytnuté před odstoupením od smlouvy musí být druhé straně vráceno....“⁶⁰ Tato povinnost vrátit plnění poskytnuté před odstoupením od smlouvy (u peněžitého závazku spolu s úroky) se však týká situací, kdy nebylo druhou stranou poskytnuto odpovídající protiplnění. V případech, kdy protiplnění poskytnuto bylo, zanikla povinnost splněním.⁶¹ Odstoupení jako právní stav nepůsobící nazpět již tento stav nemění, „... avšak dodatečné odpadnutí právního důvodu plnění vede k důsledku, že se stane bezdůvodným obohacením a vznikne povinnost plnění vrátit (§ 351 odst. 2 ObchZ).“⁶²

6.2.1 Zvláštní ustanovení o odstoupení od smlouvy o úvěru

Obecná ustanovení obchodního zákoníku o odstoupení od smlouvy jsou v §§ 505 až 507 ObchZ doplněna speciálními ustanoveními, obsahujícími zvláštní úpravu práv a povinností stran při odstoupení od smlouvy a rozšiřujícími výčet obecných důvodů odstoupení od smlouvy o tři různé situace.

6.2.2. Zánik nebo zhoršení zajištění závazku

Právo odstoupit od smlouvy a požadovat, aby dlužník vrátil dlužnou částku i s úroky má věřitel, podle § 505 ObchZ, zanikne-li nebo se zhorší za trvání smlouvy zajištění závazku vrátit poskytnuté peněžní prostředky a dlužník nedoplní v souladu s jeho povinností zajištění na původní rozsah ani v přiměřené lhůtě. Dispozitivnost ustanovení § 505 umožňuje dohodou vyloučit jeho aplikaci ačkoliv si strany zajištění smluvily. Nedojde-li k takové dohodě, má dlužník na základě tohoto ustanovení povinnost doplnit zajištění svého závazku vrátit věřiteli poskytnuté peněžní prostředky. Neučiní-li tak dopustí se porušení smluvního závazku.

---

⁶⁰ Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol. Kurs obchodního práva : Obchodní závazky. 4. vyd. Praha : C.H. Beck, 2007, str. 220.

⁶¹ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku : 4. díl § 409 – 565. I.vyd. Praha: Linde Praha a.s., 1997, str. 398.

⁶² Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku : 3. díl § 261 – 408. 2.vyd. Praha: Linde Praha a.s., 1998, str. 339.

Jde o „specifickou klauzuli rebus sic stantibus“⁶³ reagující na možnou změnu okolností ať už právní nebo faktické povahy.

Zánikem zajištění je například zánik zástavního práva zejména zničením předmětu zástavy, úmrtí nemajetného ručitele, úmrtí nemajetného dlužníka ze zajišťovací směnky.⁶⁴

Zhoršením zajištění je například snížení ceny zástavy (oproti stavu jaký byl při zřízení zástavního práva) jejím poškozením.⁶⁵ Zřejmě jím bude také případ, kdy sice nedojde přímo ke zhoršení zajištění, nicméně naděje věřitele na uspokojení pohledávky ze zajišťovacího prostředku bude nižší.⁶⁶ Příkladem je úpadek zajišťujících dlužníků (ručitelů, banky potvrzující záruku) nebo prohlášení konkurzu na majetek ručitele.⁶⁷

Vzhledem k tomu, že zákon nestanoví od kdy začíná dlužníkovi běžet přiměřená lhůta k doplnění zajištění, jsou v zásadě možné dva přístupy. Lhůta začne běžet poté, kdy byl dlužník věřitelem k doplnění zajištění vyzván nebo začne běžet již od zhoršení zajištění. Podle S. Plívy nebo Z. Kovaříka má věřitel dlužníka k doplnění zajištění vyzvat⁶⁸, a to pokud možno takovou formou, kterou bude moci snadno dokázat, že výzvu učinil. K opačnému výkladu se přiklání I. Pelikánová.⁶⁹ Domnívám se, že vhodnější je přístup první, tedy že přiměřená lhůta k doplnění zajištění začíná dlužníkovi běžet teprve poté, kdy byl k doplnění zajištění věřitelem vyzván (v této výzvě může přiměřenou lhůtu určit sám věřitel, nicméně nebude – li skutečně přiměřená, nastanou v souladu s § 350 ObchZ účinky odstoupení od smlouvy teprve po marném uplynutí přiměřené lhůty, jež měla být dlužníku poskytnuta k plnění povinnosti.)⁷⁰ Po marném uplynutí této lhůty je věřitel oprávněn od smlouvy odstoupit a pokud svého práva využije je dlužník povinen vrátit

⁶³ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku : 4. díl § 409 – 565. I.vyd. Praha: Linde Praha a.s., 1997, str. 397.

⁶⁴ Koblíha, I., Kalfus, J., Krofta, J. a kol. Obchodní zákoník : Úplný text zákona s komentářem. 1. vyd. Praha : Linde Praha a.s., 2006, str. 1252.

⁶⁵ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník : komentář. 11. vyd. Praha : C.H.Beck, 2006, str. 1227.

⁶⁶ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku : 4. díl § 409 – 565. I.vyd. Praha: Linde Praha a.s., 1997, str. 397.

⁶⁷ Koblíha, I., Kalfus, J., Krofta, J. a kol. Obchodní zákoník : Úplný text zákona s komentářem. 1. vyd. Praha : Linde Praha a.s., 2006, str. 1252.

⁶⁸ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník : komentář. 11. vyd. Praha : C.H.Beck, 2006, str. 1226 ; Koblíha, I., Kalfus, J., Krofta, J. a kol. Obchodní zákoník : Úplný text zákona s komentářem. 1. vyd. Praha : Linde Praha a.s., 2006, str. 1252.

⁶⁹ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku : 4. díl § 409 – 565. I.vyd. Praha: Linde Praha a.s., 1997, str. 397.

⁷⁰ Koblíha, I., Kalfus, J., Krofta, J. a kol. Obchodní zákoník : Úplný text zákona s komentářem. 1. vyd. Praha : Linde Praha a.s., 2006, str. 1252.

dlužnou částku i s úroky bez zbytečného odkladu poté, kdy byl o to věřitelem požádán, není-li lhůta k vrácení určena smlouvou (§ 340 odst. 2 ObchZ).⁷¹ Oprávnění požadovat splacení dluhu (nalezneme jej i v § 506 a §507) znamená ztrátu lhůt. Splatnými se stávají nejen všechny dlužné splátky, ale i úrok z poskytnutých peněžních prostředků.

6.2.3. Prodlení s vrácením splátek

V tomto případě je věřitel podle § 506 ObchZ oprávněn odstoupit od smlouvy a požadovat, aby dlužník vrátil dlužnou částku i s úroky, pokud je ten v prodlení s vrácením více než dvou splátek (to znamená minimálně tři) nebo jedné splátky po dobu delší než tři měsíce. Ustanovení je dispozitivní, jeho užití přichází v úvahu pokud strany ve smlouvě nesjednaly úpravu jinou. Právo odstoupit od smlouvy může být důsledkem prodlení s placením menšího počtu splátek nebo prodlení trvajícím kratší dobu než stanoví § 506 je-li stanoveno ve smlouvě.

Platným odstoupením od úvěrové smlouvy ztrácí dlužník výhodu splátek a je povinen bez zbytečného odkladu splatit jistinu úvěru i s úroky a případné další nároky s tím spojené.⁷²

Vzhledem k tomu, že ustanovení § 506 ObchZ je speciálním ustanovením k obecnému ustanovení § 351 odst. 2 ObchZ, budou při odstoupení od smlouvy věřitelem pro nesplacení úvěru dlužníkem „... nadále platně účtovány úroky z úvěru i úroky z prodlení tzv. sankční úroky v zákonné (§ 369 ObchZ) nebo ve smluvené výši.“⁷³

---

⁷¹ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník : komentář. 11. vyd. Praha : C.H.Beck, 2006, str. 1226.

⁷² Koblíha, I., Kalfus, J., Krofta, J. a kol. Obchodní zákoník : Úplný text zákona s komentářem. 1. vyd. Praha : Linde Praha a.s., 2006, str. 1253.

⁷³ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 3. 1995, čj. 5 Cmo 304/94.

6.2.4 Zneužití účelového úvěru

Věřitele, který poskytl dlužníku úvěr pouze k určitému účelu, chrání ustanovení § 507 ObchZ tím, že mu dává možnost odstoupit od smlouvy, jestliže dlužník poskytnuté peněžní prostředky použije k jinému účelu nebo jestliže jejich použití k smluvenému účelu je nemožné. Věřitel může současně požadovat, aby dlužník vrátil bez zbytečného odkladu použité a nevrácené peněžní prostředky i s úroky. Toto ustanovení předpokládá dvě různé situace, které mohou nastat je-li poskytnut účelový úvěr. V případě použití peněžních prostředků k jinému než smluvenému účelu, je odstoupení od smlouvy možnou sankcí za podstatné porušení smluvní povinnosti.⁷⁴ Dlužník ztrácí výhodu splátek a je povinen bez zbytečného odkladu splatit použité a nevrácené peněžní prostředky s úroky.

V případě nemožnosti použití peněžních prostředků k smluvenému účelu jde o řešení právní skutečnosti nemající povahu porušení smluvní povinnosti. Tato nemožnost použití úvěru k sjednanému účelu může nastat například tak, že se nepodaří uzavřít dodavatelskou smlouvu, nepodaří se zahájit stavbu nebo následně odpadnou podmínky stavby. Bez významu je zda tato nemožnost nastala jako důsledek nějaké právní události nebo zda byla způsobena dlužníkem. Zvláštností této úpravy je, že se nejedná o následnou nemožnost, která je upravena obecně v §§ 575 až 579 ObčZ a doplněna úpravou zvláštní v §§ 352 až 354 ObchZ. Nejde totiž o „nemožnost plnění některé ze základních povinností, jež jsou obsahem závazkového vztahu (povinnost poskytnout prostředky může být splněna a rovněž povinnost prostředky vrátit). Nemožnost postihuje jenom modalitu závazku spočívající ve způsobu vynaložení získaných prostředků dlužníkem. Zánik této povinnosti, která je však zásadní z hlediska kausy závazku, postihuje celý vztah.“⁷⁵ Plnění závazku ze smlouvy o úvěru je tedy možné, nicméně není možné smluvené použití peněžních prostředků, čímž celý závazek ztrácí smysl, věřitel tedy může odstoupit od smlouvy a požadovat vrácení úvěrové jistiny i s úroky.

---

⁷⁴ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku : 4. díl § 409 – 565. I.vyd. Praha: Linde Praha a.s., 1997, str. 402.

⁷⁵ tamtéž str. 402-403.

6.2.5. Odstoupení od smlouvy o úvěru a zajištění závazků z této smlouvy

Právní úprava smlouvy o úvěru v §§ 505 až 507 ObchZ stanoví, že odstoupení od smlouvy o úvěru nemá vliv na zajištění závazků z této smlouvy. Tato otázka nebyla v minulosti přijímána jednotně a existovaly rozdílné názory, které se do té doby projevovaly v teorii i rozhodovací praxi soudů, je-li důsledkem odstoupení od smlouvy zánik zajištění pohledávky (zástavním právem a ručením) věřitele na vrácení úvěru s úroky či nikoliv. „Někteří autoři a některé soudy zastávali názor, ..., že odstoupení od smlouvy o úvěru má za následek zánik zajištění závazku dlužníka vrátit dlužnou částku s úroky, pokud není zajištění tohoto závazku pro případ odstoupení od smlouvy výslovně sjednáno, popř. není uvedeno v ručitelském prohlášení.“⁷⁶ Tato koncepce vycházela z argumentu, že odstoupení od smlouvy o úvěru mělo za následek zánik pohledávky ze smlouvy o úvěru a vzhledem k tomu, že tato zajištěná pohledávka zanikla, nemohlo trvat ani její zajištění. Pohledávka věřitele na vrácení dlužné částky s úroky nebyla považována za pohledávku ze smlouvy o úvěru, ale za jinou pohledávku, buď ze zákona nebo z bezdůvodného obohacení.⁷⁷ Odstoupení od smlouvy o úvěru bylo chápáno jako důvod zániku celého závazku ze smlouvy o úvěru, tak je účinek odstoupení od smlouvy formulován v § 351 ObchZ, jehož důsledkem v souladu s § 151g ObčZ zaniká zástavní právo a podle § 311 odst. 1 ObchZ zaniká ručení a tím se věřitel, pokud jde o vymáhání pohledávky z poskytnutého úvěru, dostával do značně nevýhodného postavení. Právě proto se v souvislosti s odstoupením od smlouvy hovořilo o zániku pohledávky věřitele na vrácení dlužné částky s úroky a v důsledku toho i o zániku zajištění této pohledávky. Jiní autoři, například S. Plíva či I. Pelikánová, vnímali důsledek spojený s odstoupením od smlouvy z hlediska zajištění pohledávky věřitele na vrácení úvěru s úroky opačně. Dle jejich mínění odstoupením od smlouvy o úvěru nezanikala pohledávka věřitele na vrácení dlužné částky s úroky a proto nebyly splněny zákonné podmínky pro zánik zástavního práva podle § 151g ObčZ a zánik ručení podle § 311 odst. 1 ObchZ. Základem tohoto pojetí byl názor, podle kterého „Na základě § 505 až 507 obchodního zákoníku nevzniká nová pohledávka, pohledávka na vrácení

⁷⁶ Plíva S. a kol. Změny v obchodním právu. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Orac, 2003, str. 167.

⁷⁷ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník : komentář. 11. vyd. Praha : C.H.Beck, 2006, str. 1227.

úvěru trvá, pouze se mění podmínky, za nichž je dlužník povinen věřitelovu pohledávku uspokojit. Změna spočívá v tom, že se celá pohledávka stává splatnou na žádost věřitele, bez ohledu na dohodnutou nebo zákonnou lhůtu k vrácení. Ustanovení § 505 až 507 je třeba považovat za ustanovení zvláštní ve vztahu k § 351 v tom smyslu, že právo na vrácení poskytnutých peněžních prostředků a na zaplacení úroků, jakož i tomu odpovídající závazek dlužníka odstoupením od smlouvy nezaniká. Trvá dále s tím rozdílem, že věřitel může vrácení poskytnutého úvěru a zaplacení úroků požadovat ihned, jakmile odstoupil od smlouvy.⁷⁸ Tento přístup tedy nehovoří o zániku pohledávky původní a vzniku pohledávky nové, ale spíše o změně či transformaci pohledávky stávající. Odstoupení od smlouvy je sice „... právní skutečností způsobující zánik závazku, nemá však odstranit všechny důsledky původní uzavřené smlouvy. Odstoupením nezaniká celý právní vztah. Zanikají některé povinnosti a jiné povinnosti se mohou v důsledku odstoupení modifikovat. Mohou také vzniknout povinnosti nové. Jestliže bychom toto řešení nepřijali, znamenalo by to, že dochází k úplnému přerušení kontinuity, že dohodnutá pravidla mezi stranami se již vůbec nemohou uplatnit, což nepochybně neodpovídá skutečnosti.“⁷⁹ Celý problém pak vyřešila novela obchodního zákoníku provedená zákonem č. 370/2000 Sb., který u úvěrové smlouvy výslovně stanovil neakcesoričnost všech druhů zajištění. Pro všechny ostatní druhy obchodních závazků je, s ohledem na § 302 ObchZ, jako neakcesorická stanovena pouze smluvní pokuta.

---

⁷⁸ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník : komentář. 5. vyd. Praha : C.H.Beck, 1998, str. 838 ; Plíva S. Odstoupení od smlouvy o úvěru a zajištění závazku. Právo a podnikání, 1997, č. 10, str. 15.

⁷⁹ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku : 4. díl § 409 – 565. I.vyd. Praha: Linde Praha a.s., 1997, str. 398.

6.3. Výpověď poskytnutí úvěru

Obchodní zákoník v § 500 odstavci 1 říká, že dlužník je oprávněn uplatnit nárok na poskytnutí peněžních prostředků ve lhůtě stanovené ve smlouvě. Není-li tato lhůta ve smlouvě stanovena, může dlužník tento nárok uplatnit, dokud poskytnutí úvěru některá ze stran nevyhoví. V odstavci 2 obchodní zákoník pokračuje tak, že nestanoví-li smlouva jinou výpovědní lhůtu, může poskytnutí úvěru vypovědět dlužník s okamžitou účinností a věřitel ke konci kalendářního měsíce následujícího po měsíci, v němž byla výpověď doručena dlužníku.

V souvislosti s výpovědí poskytnutí úvěru pokládám za důležité pokusit se vyřešit otázku, zda je s takovouto výpovědí spojeno také vypovězení úvěrové smlouvy či nikoliv. Vypovědět úvěrovou smlouvu podle ustanovení § 582 odst. 1 ObčZ totiž možné není. Podle tohoto ustanovení lze vypovědět smlouvu sjednanou na dobu neurčitou, jejímž předmětem je závazek k nepřetržité nebo opakované činnosti nebo závazek zdržet se určité činnosti nebo strpět určitou činnost. Úvěrová smlouva, ve které je sjednána lhůta pro čerpání úvěru, má charakter smlouvy uzavřené na dobu určitou a pokud lhůta sjednána není, vyvstane otázka, zda jde o smlouvu, jejímž předmětem činnosti je závazek k nepřetržité nebo opakované činnosti.⁸⁰ Zákonná podmínka § 582 odst. 1 ObčZ tedy zřejmě naplněna není, a proto jeho užití nebude možné.

Podle mého názoru a s ohledem na znění § 500 odst 1 ObchZ bude úvěrová smlouva vypovězena v případě, kdy zanikne právo dlužníka uplatnit nárok na poskytnutí peněžních prostředků. Ačkoliv obvykle bývá sjednána lhůta pro uplatnění nároku na poskytnutí peněžních prostředků (tedy poskytnutí úvěru) a dlužník potom ztrácí právo žádat poskytnutí úvěru jejím uplynutím, je možné, aby smlouva žádnou takovou lhůtu neobsahovala, potom je tedy dlužník ve svém právu požadovat úvěr omezen výpovědí poskytnutí úvěru.⁸¹ Vypovědět úvěrovou smlouvu tedy může buď sám dlužník tím, že vypoví poskytnutí úvěru nebo věřitel tím, že vypoví poskytnutí úvěru dlužníkovi ještě předtím, než ten uplatní svůj nárok na poskytnutí peněžních prostředků, tedy nepožádá o poskytnutí smluvené částky úvěru a neučiní tak ani ve výpovědní lhůtě. Vzhledem k tomu, že úvěr v takovém případě nebyl

⁸⁰ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník : komentář. 11. vyd. Praha : C.H.Beck, 2006, str. 1221.

⁸¹ tamtéž str. 1221.

čerpán vůbec (ani zčásti) a dlužník již není oprávněn poskytnutí úvěru požadovat (není oprávněn uplatnit nárok na čerpání úvěru), je důsledkem vypovězení smlouvy o úvěru, ačkoliv výpověď poskytnutí úvěru sama o sobě nepředstavuje výpověď smlouvy o úvěru. V případě, kdy dlužník čerpal pouze část úvěru a nemá zájem čerpat i nevyčerpanou část nebo kdy poskytovatel úvěru část úvěru poskytl, nicméně zájem poskytnout další peněžní prostředky nemá, bude dle mého názoru výpovědí poskytnutí úvěru dosaženo pouze zániku oprávnění dlužníka požadovat poskytnutí zbylé, dosud nevyčerpané části úvěru a zanikne tomu odpovídající povinnost věřitele ji poskytnout. Následkem této výpovědi tedy nebude vypovězení smlouvy o úvěru.

V § 500 odst. 2 je stanoveno pravidlo, podle kterého nestanoví-li smlouva jinou výpovědní lhůtu, může poskytnutí úvěru vypovědět dlužník s okamžitou účinností a věřitel ke konci kalendářního měsíce následujícího po měsíci, v němž byla výpověď doručena dlužníku. Není-li výpovědní lhůta dohodnuta je tedy výpověď daná dlužníkem účinná dnem jejího doručení či oznámení věřiteli, zatímco v případě výpovědi dané věřitelem je dlužník zvýhodněn a má ještě nejméně měsíc na uplatnění nároku na poskytnutí úvěru.⁸²

Z výše uvedeného vyplývá, že uplatní-li dlužník nárok na poskytnutí úvěru během smluvní nebo zákonem stanovené výpovědní lhůty, je věřitel povinen jeho žádosti vyhovět a úvěr mu poskytnout v té výši, ke které se smluvně zavázal, ačkoliv předtím poskytnutí úvěru vypověděl, jeho výpověď je tedy z tohoto hlediska neúčinná.

Forma výpovědi zákonem stanovena není, nicméně z odstavce druhého lze dovodit, že výpověď věřitele musí mít písemnou formu, výpověď dlužníka pak může být zřejmě učiněna v libovolné formě.⁸³

---

⁸² Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník : komentář. 11. vyd. Praha : C.H.Beck, 2006, str. 1221.

⁸³ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník : Komentář 4.díl § 221 – 775. 1.vyd. Praha : Polygon, 2002. str. 3513.

7. Typy úvěrů

Banky jsou v praxi největšími poskytovateli úvěrů a v publikacích zabývajících se bankovníctvím lze rozlišovat mnoho různých druhů úvěrů, avšak ne všechny jsou úvěry v právním smyslu. Kritérií podle kterých lze úvěry členit je mnoho.

Podle doby splatnosti úvěru dělíme úvěry na **krátkodobé** se splatností úvěrové jistiny a úroku do jednoho roku, **střednědobé** se splatností od jednoho do pěti let a **dlouhodobé** se splatností delší než pět let.

Podle účelu použití úvěru dělíme úvěry na **neúčelové**, které může jejich příjemce užít dle svého uvážení a **účelové**, které může užít pouze k účelu dohodnutému ve smlouvě.

Podle měny ve které je úvěr poskytnut dělíme úvěry na **úvěry poskytnuté v měně tuzemské** a **v měně zahraniční**.

Podle způsobu zajištění úvěru je rozdělujeme na **zajištěné**, u nichž je sjednána určitá forma zajištění (lombard pro zajištění movitými věcmi, hypotéka pro zajištění věcmi nemovitými) a **nezajištěné**, které jsou však v praxi spíše výjimkou.

Z hlediska této práce pokládám za zajímavé dělení úvěrů podle formy poskytnutí úvěru na **peněžní úvěry** a **závazkové (zajišťovací) úvěry**.

8. Peněžní úvěry

Pouze v případě peněžních úvěrů dochází ke skutečnému poskytnutí peněžních prostředků, které je dlužník povinen v dohodnuté lhůtě vrátit a platit z nich úroky. Proto mezi ně patří i úvěry poskytované na základě smlouvy o úvěru jako jsou kontokorentní úvěry, spotřebitelské úvěry, hypoteční anebo lombardní úvěry.

Mezi peněžní úvěry jsou řazeny také směnečné eskontní úvěry.⁸⁴ Ty jsou však založeny na existenci směnky jako cenného papíru. Nejde již tedy o úvěry poskytnuté na základě smlouvy o úvěru a nejde proto o úvěry v právním smyslu.⁸⁵

---

⁸⁴ Dvořák, P. Bankovníctví pro bankéře a klienty. 3. vyd. Praha : Linde Praha a.s., 2005, str. 521.

⁸⁵ K těmto stručně v kapitole 8.5.

8.1. Spotřebitelský (spotřební) úvěr

Spotřebitelské úvěry a jejich poskytování zažívá v poslední době dynamický rozvoj. Každoroční nárůst objemu poskytnutých spotřebitelských úvěrů je patrný ze statistik České národní banky.⁸⁶

Mnohdy je pro spotřebitele přijetí spotřebitelského úvěru výhodou dovolující mu pořídit zboží bez potřeby spořit, na druhé straně však roste počet případů, kdy se spotřebitel dostane do takové situace, ve které není schopen přijatý úvěr splácet. Důvody mohou být různé, někdy se u něj vyskytne neočekávaný nutný výdaj, jindy ztratí zdroj svých příjmů nebo přijme více úvěrů než je schopen splácet jen proto, že nabízené produkty „ prostě musí mít“. Ostatně předlužení není ve spotřebitelském sektoru výjimečným jevem. Vedlo k vytvoření dlužnických registrů⁸⁷ díky nimž má banka relativně spolehlivou informaci o platební morálce žadatele o úvěr. Reklamní kampaně společností poskytujících tyto úvěry jsou samozřejmě koncipovány tak, aby vyzdvihly jejich pozitiva a o možných negativech mlčí. Často však sám spotřebitel není ochoten věnovat nezbytnou energii analýze potenciálních rizik spojených s přijetím úvěru.

Vzhledem k tomu, že příjemci spotřebitelských úvěrů jsou fyzické osoby nepodnikatelé, vykazuje právní úprava jejich poskytování a přijímání určitá specifika. Spotřebitel je v porovnání s podnikatelskými subjekty ve slabším postavení. Jeho znalost práva a schopnost posoudit podmínky a důsledky úvěrové smlouvy je nižší, v literatuře je označován jako „... neprofesionální uživatel služeb poskytovaných profesionály.“⁸⁸ Spotřebitel se jako neprofesionál rozhoduje při uzavírání smlouvy na základě informací obsažených v reklamách a obchodních nabídkách, má určitá přání a omezené finanční prostředky. Proti němu stojí profesionál, který má s prodejem praktické zkušenosti, zná nabízený produkt, zpravidla se lépe orientuje v právu a má možnost jednostranně formou formulářů stanovit smluvní podmínky.⁸⁹ Právo proto reguluje vztahy mezi poskytovateli a příjemci spotřebitelských úvěrů tak, aby byl tento nepoměr vyrovnáván.

---

⁸⁶ Příloha č. 1

⁸⁷ CBCB (CZECH BANKING CREDIT BUREAU), LLCB (LEASING AND LOAN CREDIT BUREAU)

⁸⁸ Hulva, T. Ochrana spotřebitele. 1 vyd. Praha : Aspi a.s., 2005, str. 169.

⁸⁹ Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I : § 1-459. Komentář. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008, str. 418.

Pro vymezení spotřebitelského úvěru mají význam dvě základní hlediska. Prvním z nich je *subjekt, kterému je spotřebitelský úvěr poskytován*. Spotřebitelský úvěr je poskytován fyzickým osobám. Druhým hlediskem je *účel, ke kterému je spotřebitelský úvěr poskytován*. Tento účel je nepodnikatelský. Spotřebitelským úvěrem je potom úvěr, u kterého je splněno jedno případně obě tato hlediska.⁹⁰

8.1.1. Komunitární právní úprava spotřebitelského úvěru

V současné době je oblast spotřebitelských úvěrů upravena třemi směrnicemi, kterými byla na úrovni společenství stanovena jednotná pravidla pro smlouvy o spotřebitelském úvěru.

První směrnicí týkající se spotřebitelského úvěru je směrnice Rady č. 87/102/EHS ze dne 22. prosince 1986 o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se spotřebitelského úvěru.

Důvodem pro její přijetí byly rozdíly mezi právními předpisy členských států v oblasti spotřebitelských úvěrů, které mohly vést na jedné straně k narušení hospodářské soutěže mezi poskytovateli úvěrů v rámci společného trhu, na straně druhé omezovaly možnosti spotřebitele získat úvěr v jiných členských státech. Důsledkem takového stavu bylo omezení nákupu zboží a služeb a následné ovlivnění volného pohybu zboží a služeb s dopadem na fungování společného trhu.⁹¹

Nezbytné bylo také zajistit spotřebiteli ochranu proti nevýhodným úvěrovým podmínkám, zajistit jeho dostatečnou informovanost o podmínkách a nákladech úvěru nejen v samotné písemné smlouvě o spotřebitelském úvěru, ale i v předmluvní fázi a také v reklamě, na základě které se spotřebitelský rozhoduje pro určitý spotřebitelský úvěr. Prostřednictvím ukazatele roční procentní sazby nákladů na spotřebitelský úvěr umožnit snadnou porovnatelnost na trhu nabízených spotřebitelských úvěrů. V neposlední řadě

---

⁹⁰ Dvořák, P. Bankovníctví pro bankéře a klienty. 3. vyd. Praha : Linde Praha a.s., 2005, str. 536.

⁹¹ Směrnice Rady č. 87/102/EHS ze dne 22. prosince 1986 o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se spotřebitelského úvěru.

bylo důležité vytvoření povolovacích a kontrolních mechanismů uplatňujících se na poskytovatele úvěrů nebo jejich zprostředkovatele.⁹²

Tato směrnice byla doplněna a upravena směrnicí Rady č. 90/88/EHS ze dne 22. února 1990, kterou se mění směrnice 87/102/EHS o sblížování právních a správních předpisů členských států týkajících se spotřebitelského úvěru a směrnicí Evropského parlamentu a Rady č. 98/7/ES ze dne 16. února 1998, kterou se mění směrnice 87/102/EHS o sblížování právních a správních předpisů členských států týkajících se spotřebitelského úvěru. Hlavním cílem obou směrnic bylo zavedení vzorce pro výpočet roční procentní sazby nákladů na spotřebitelský úvěr.⁹³

Sama směrnice Rady č. 87/102/EHS předpokládala, že nejpozději do 1. 1. 1995 bude Komisí předložena zpráva o provádění resp. uplatňování této směrnice Radě. Tato zpráva v roce 1995 předložena byla a vyvolala rozsáhlou diskusi všech zainteresovaných stran. V roce 1997 Komise předložila souhrnnou zprávu o reakcích na zprávu z roku 1995. Tyto zprávy a následné konzultace odhalily, že v právních předpisech jednotlivých členských států v oblasti spotřebitelských úvěrů stále existují značné rozdíly neboť jednotlivé členské státy používají vedle směrnice 87/102/EHS řadu rozdílných nástrojů resp. mechanismů na ochranu spotřebitele v závislosti na právní nebo ekonomické situaci toho kterého státu na vnitrostátní úrovni. Situace vzešlá z těchto rozdílů ve vnitrostátních právních úpravách vede v některých případech k narušení hospodářské soutěže mezi věřiteli na úrovni Společenství a tam, kde členské státy přijaly kogentní ustanovení přísnější než jsou ustanovení směrnice 87/102/EHS, je narušena schopnost spotřebitele přímo využívat rostoucí dostupnost přeshraničních úvěrů. Tyto distorze pak v konečném důsledku opět negativně ovlivňují poptávku po zboží a službách. Protože pro vnitřní trh je charakteristický volný pohyb zboží a služeb a svoboda usazování a v tomto prostoru bez vnitřních hranic je nezbytný vývoj průhlednějšího a efektivnějšího úvěrového trhu a aby byla zajištěna rovnocenná a vysoká míra ochrany spotřebitele, byla dne 23. dubna 2008 přijata zatím poslední směrnice týkající se spotřebitelského úvěru a sice

---

⁹² Směrnice Rady č. 87/102/EHS ze dne 22. prosince 1986 o sblížování právních a správních předpisů členských států týkajících se spotřebitelského úvěru.

⁹³ Směrnice Rady č. 90/88/EHS ze dne 22. února 1990, kterou se mění směrnice 87/102/EHS o sblížování právních a správních předpisů členských států týkajících se spotřebitelského úvěru a text směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 98/7/ES ze dne 16. února 1998, kterou se mění směrnice 87/102/EHS o sblížování právních a správních předpisů členských států týkajících se spotřebitelského úvěru.

směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2008/48/ES o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS, která směrnici 87/102/EHS ruší s účinkem ode dne 12. května 2010. Do tohoto data jsou členské státy povinny přijmout a zveřejnit předpisy nezbytné pro dosažení souladu s touto novou směrnicí a od 12. května 2010 budou tyto předpisy používat.⁹⁴ Pokud jde o oblast spotřebitelského úvěru dočká se naše právní úprava některých významných změn.

8.1.2. Právní úprava spotřebitelského úvěru v České republice

Kromě obecných norem občanského zákoníku (zejména ustanovení §§ 52-57 týkajících se spotřebitelských smluv) a speciálních ustanovení obchodního zákoníku v §§ 497-507 (vztahy mezi podnikateli a spotřebiteli se řídí obchodním zákoníkem pokud tak smluvní strany ujednají) je úprava spotřebitelského úvěru doplněna zákonem č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb. (ustanovení zákona o spotřebitelském úvěru je výsledkem implementace tří výše zmíněných směrnic, které v současné době upravují oblast spotřebitelských úvěrů). Poskytují-li tento úvěr banky, podléhají dále normám obsaženým v zákoně č. 21/1992 Sb., o bankách.

8.1.3. Zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb.

(zákon o spotřebitelském úvěru)

Zákon nabyl účinnosti 1. 1. 2002, nevztahuje se proto na spotřebitelské úvěry poskytnuté před tímto datem. Vzhledem k tomu, že jde o implementaci směrnice Rady 87/102/EHS ve znění směrnice 90/88/EHS a směrnice 98/7/ES, je v případě nejasností třeba porovnat znění zákona s příslušnými ustanoveními těchto směrnic.

Ze znění §1 odst. 1 tohoto zákona vyplývá, že upravuje „pouze“ *některé podmínky smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, v souladu*

---

⁹⁴ Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008, o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS.

s právem *Evropských společenství*, přičemž dozor nad dodržováním těchto podmínek vykonává Česká obchodní inspekce.⁹⁵

8.1.4. Legální definice spotřebitelského úvěru

Zákon o spotřebitelském úvěru definuje v §2 odst. a), pro účely tohoto zákona, spotřebitelský úvěr jako poskytnutí peněžních prostředků nebo odloženou platbu například ve formě úvěru, půjčky, nebo koupě najaté věci, za které je spotřebitel povinen platit.

V §1 odst. 2, písm. a až f je proveden výčet smluv, na které se zákon nevztahuje. Zákonodárce takto vyloučil z působnosti zákona některé úvěry na základě těchto smluv poskytnuté, přestože jinak odpovídají výše uvedené definici spotřebitelského úvěru.

Jedná se o:

- smlouvu, ve které je poskytnut spotřebitelský úvěr na koupi, výstavbu, opravu nebo údržbu nemovitosti (například hypoteční úvěr nebo úvěr ze stavebního spoření)
- nájemní smlouvu, která po uplynutí určité doby nezaručuje převod vlastnického práva nebo práva obsahově obdobného vlastnickému právu
- půjčku poskytnutou bez úroků nebo jakékoliv úplaty
- spotřebitelský úvěr na průběžné poskytování služeb, za které spotřebitel může platit v průběhu jejich poskytování formou splátek
- smlouvu, ve které je poskytován spotřebitelský úvěr na částky nižší než 5000 Kč nebo vyšší než 800 000 Kč; je-li uzavřeno více smluv, ve kterých se sjednává spotřebitelský úvěr za stejným účelem, považuje se pro tyto účely za jediný spotřebitelský úvěr souhrn všech těchto smluv
- spotřebitelský úvěr, jehož splatnost nepřesahuje 3 měsíce nebo je splatný nejvýše ve čtyřech splátkách ve lhůtě nepřesahující 12 měsíců

Je zřejmé, že zákon rozumí spotřebitelským úvěrem poskytnutí peněžních prostředků nejen ve formě úvěru poskytnutého na základě smlouvy o úvěru, ale také ve formě půjčky poskytnuté na základě smlouvy o půjčce, nejde-li o půjčku poskytnutou bez úroku nebo jakékoliv úplaty.

---

⁹⁵ Zákon č. 64/1986 Sb. o České obchodní inspekci, § 2 odst. 2, písm. h).

Zákon spotřebitelským úvěrem rozumí též odloženou platbu, kdy je splatnost kupní ceny sjednána na pozdější dobu než je obvyklé, resp. na dobu pozdější než je doba uvedená v zákoně (poté kdy jedna smluvní strana již poskytla své plnění).

Pokud jde o koupi najaté věci ⁹⁶ resp. právní vztah založený smlouvou o koupi najaté věci, bude se posuzovat jako spotřebitelský úvěr pouze v případě, kdy bude sjednáno, že kupní cena nebude placena bez zbytečného odkladu po vzniku kupní smlouvy, ale že se její splatnost odloží na pozdější dobu. ⁹⁷ Dojde tedy k poskytnutí zboží na základě odložené platby.

Z ustanovení § 1 odst. 2 písm. b, které říká, že se zákon nevztahuje na nájemní smlouvu, která po uplynutí určité doby nezaručuje převod vlastnického práva nebo práva obsahově obdobného vlastnickému právu (zákon se tedy nevztahuje na běžný nájemní vztah) dovozujeme pomocí argumentu *a contrario*, že spotřebitelským úvěrem je každá nájemní smlouva zaručující převod vlastnictví. ⁹⁸

V §2 písm a) bodech 1 až 5 potom zákon uvádí platby, které nelze považovat za spotřebitelský úvěr. Těmi jsou;

- platba, kterou spotřebitel platí za nesplnění závazku vyplývajícího ze smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr
- platba, kterou spotřebitel platí mimo kupní cenu, aniž byl na koupi poskytnut spotřebitelský úvěr
- platba za převod peněžních prostředků a platba za vedení účtu, který je určen ke splácení spotřebitelského úvěru; to neplatí pro případ, kdy tato platba je nepřiměřeně vysoká a kdy spotřebitel nemá možnost volby způsobu plnění; do celkové výše spotřebitelského úvěru se však započítává cena přijaté platby
- platba související s účastí na dohodách,

---

⁹⁶ ObchZ, §§ 489 – 496

⁹⁷ Farská, P., Kofroň, M., Novotný, M. a kol. Finanční leasing v právní praxi. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2003, str. 51.

⁹⁸ Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. Tejn 301/2003 – R 6/2004.

8.1.5. Strany smlouvy o spotřebitelském úvěru

Spotřebitel je vymezen v §2 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru jako fyzická osoba, která při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo podnikatelské činnosti a v jejíž prospěch je spotřebitelský úvěr sjednáván. Z uvedeného je zřejmé, že zákon jako základní hledisko pro vymezení spotřebitelského úvěru užívá subjekt, kterému je úvěr poskytován a vzhledem k tomu, že tento subjekt při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo podnikatelské činnosti lze mít za to, že účel pro který je tento úvěr sjednán není podnikatelský, ale spotřební. Občanský zákoník vymezuje spotřebitele v hlavě páté týkající se spotřebitelských smluv v § 52 odst. 3 víceméně shodně jako osobu, která při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo podnikatelské činnosti. Na rozdíl od zákona o spotřebitelském úvěru však občanský zákoník nechápe spotřebitelem pouze fyzickou osobu, ale též osobu právnickou.

Věřitelem je potom podle §2 písm. c) zákona o spotřebitelském úvěru fyzická nebo právnická osoba poskytující spotřebitelský úvěr v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti nebo sdružení takovýchto osob.⁹⁹ Příkladem jsou banky, úvěrové společnosti, spořitelny nebo podnikatelé prodávající své zboží splátkovým způsobem.

8.1.6. Smlouva, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr

Smlouva, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr musí být uzavřena písemně, jedno vyhotovení musí obdržet spotřebitel a kromě jiných náležitostí musí obsahovat následující „podstatné náležitosti“ (§ 4 odst. 1 a odst. 2, písm. a-i zákona o spotřebitelském úvěru)

- stanovení roční procentní sazby nákladů na spotřebitelský úvěr, způsobem uvedeným v příloze zákona o spotřebitelském úvěru
- stanovení podmínek, za kterých může být roční procentní sazba nákladů na spotřebitelský úvěr upravena a které nesmí být závislé pouze na vůli věřitele

---

⁹⁹ V §52 odst. 2 občanského zákoníku je užito pro osobu, která při uzavírání a plnění smlouvy jedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti označení dodavatel.

- stanovení maximální výše spotřebitelského úvěru, stanovení výše jednotlivých splátek, jejich počtu a přesného časového rozvržení
- stanovení jednotlivých plateb, včetně těch, které jsou uvedeny v §2 písm. a) bodech 1 až 5, budou-li placeny spolu se spotřebitelským úvěrem; pokud jednotlivé platby nelze přesně stanovit, musí být uveden způsob jejich výpočtu
- závazek věřitele informovat spotřebitele v průběhu plnění smlouvy o všech změnách roční procentní sazby nákladů na spotřebitelský úvěr
- u smluv, ve kterých se sjednává koupě najaté věci, výši spotřebitelského úvěru
- ustanovení o právu na splacení spotřebitelského úvěru před stanovenou lhůtou
- podmínky, za kterých lze předčasně ukončit smluvní vztah
- způsob placení

Je povinností věřitele, aby smlouva (respektive obchodní podmínky ke smlouvě připojené) obsahovala všechny tyto náležitosti. Smlouva v tomto směru zákonu nevyhovující může mít pro věřitele dva možné následky.

Česká obchodní inspekce jako dozorující orgán může uložit věřiteli pokutu do výše jednoho milionu korun, za opakované porušení povinnosti v průběhu jednoho roku ode dne poslední kontroly může uložit pokutu až do výše dvou milionů korun.¹⁰⁰

Dalším možným následkem je postup spotřebitele podle § 6 zákona o spotřebitelském úvěru. V něm je stanoveno, že nesplňuje-li smlouva o poskytnutí spotřebitelského úvěru náležitosti uvedené v § 4, pokládá se spotřebitelský úvěr za úvěr úročený ve výši diskontní sazby, platné v době uzavření smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, uveřejněné pro příslušné období Českou národní bankou; ujednání o jiných platbách na spotřebitelský úvěr se stávají neplatnými, to vše s účinností ode dne, kdy spotřebitel tuto skutečnost uplatní u věřitele. Vzhledem k tomu, že diskontní sazba stanovená Českou národní bankou bývá obvykle nižší než úrokové sazby požadované poskytovateli úvěrů a ujednání o jiných platbách na

---

¹⁰⁰ Zákon č. 64/1986 Sb. o České obchodní inspekci, § 9 odst. 1, písm. d) a písm. e).

spotřebitelský úvěr se stanou neplatnými dojde k celkovému snížení splátek spotřebitele.

8.1.7. Roční procentní sazba nákladů na spotřebitelský úvěr (RPSN)

Pro příjemce spotřebitelského úvěru nemá význam pouze výše úrokové sazby, ale také výše poplatků a dalších plateb spojených s poskytnutím spotřebitelského úvěru (např. poplatky za vedení účtu, poplatky za poskytnutí spotřebitelského úvěru a další). V souhrnu totiž mohou činit značnou část nákladů spojených s přijatým spotřebitelským úvěrem. Potřeba snadného posouzení a porovnání na trhu nabízených spotřebitelských úvěrů se odrazila v úpravě institutu, kterým je ukazatel roční procentní sazby nákladů na spotřebitelský úvěr (RPSN). Ten spotřebitelům právě toto relativně snadné porovnání na trhu nabízených spotřebitelských úvěrů umožňuje. V podstatě jde o ekonomický ukazatel, poskytující základní informaci o platebních podmínkách spotřebitelského úvěru, který jsou všichni věřitelé povinni uvádět na roční bázi¹⁰¹, přičemž základními parametry pro výpočet RPSN jsou vedle výše splátek jistiny a úroků také platby některých dalších nákladů na spotřebitelský úvěr, které musí být dle zákona o spotřebitelském úvěru při výpočtu RPSN zohledněny. Zákon sice tyto platby nestanoví taxativně, nicméně příkladem budou administrativní poplatky spojené s uzavřením smlouvy, poplatky spojené s posouzením žádosti o úvěr, poplatky za převod peněžních prostředků a za vedení úvěrového účtu pokud jsou nepřiměřeně vysoké a spotřebitel nemá možnost volby způsobu placení, platby za pojištění schopnosti splácet úvěr v případě smrti spotřebitele, jeho invalidity, pracovní neschopnosti nebo nezaměstnanosti.¹⁰² Zákon nestanoví žádnou maximální výši RPSN, pro věřitele je stanovena pouze povinnost vypočítat výši RPSN podle vzorce v příloze zákona uvedeného a uvést ji v reklamě či obchodní nabídce na spotřebitelský úvěr a ve smlouvě v níž je spotřebitelský úvěr sjednán. Limitujícím faktorem výše RPSN však bude rozpor právního úkonu s „dobrými mravy“ a jeho následná neúčinnost podle §39 ObčZ.

---

¹⁰¹ „Úroková sazba“ naproti tomu, může být uváděna na bázi roční, měsíční nebo týdenní apod. Zákon na uvádění „úrokové sazby“ ve smlouvě, reklamě či obchodní nabídce na poskytnutí nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru žádné zvláštní požadavky neklade.

¹⁰² www.coi.cz

Roční procentní sazbou nákladů na spotřebitelský úvěr zákon rozumí procentní podíl z dlužné částky, který je spotřebitel povinen zaplatit věřiteli za období jednoho roku. Vzorec pro její výpočet je uveden v příloze zákona o spotřebitelském úvěru. Ze vzorce je patrné, že výpočet RPSN je poměrně složitý a proto je v praxi používán počítačový program, ten má na svých webových stránkách (www.coi.cz) umístěn také Česká obchodní inspekce.

$$\sum_{K=1}^{K=m} \frac{A_K}{(1+i)^{tK}} = \sum_{K'=1}^{K'=m'} \frac{A'_{K'}}{(1+i)^{tK'}}$$

Význam písmen a symbolů:

K je pořadové číslo půjčky téže osoby

K' je číslo splátky

AK je výše půjčky číslo *K*

A'K' je výše splátky číslo *K'*

Σ (suma) značí celkový souhrn

m je číslo poslední půjčky

m' je číslo poslední splátky

tK je interval, vyjádřený v počtu roků a ve zlomcích roku, ode dne půjčky č. 1 do dnů následných půjček č. 2 až *m*

tK' je interval, vyjádřený v počtu roků a ve zlomcích roku, ode dne půjčky č. 1 do dnů splátek nebo úhrad poplatků č. 1 až *m'*

i je hledaná roční procentní sazba nákladů na spotřebitelský úvěr, kterou je možno vypočítat (buď algebraicky nebo numericky opakovanými aproximacemi na počítači), jestliže jsou hodnoty ostatních veličin rovnice známy buď ze smlouvy nebo odjinud.

Součástí přílohy jsou dále tyto poznámky:

a) Částky hrazené oběma smluvními stranami v různých dobách nemusí být nutně stejné a nemusí být nutně hrazeny ve stejných intervalech.

b) Počátečním dnem je první den půjčky.

c) Intervaly mezi daty použitými při výpočtu se vyjadřují počtem roků nebo zlomky roků. Pro délku roku se používá 365 dnů nebo 365,25 dne nebo (v přestupných letech) 366 dnů, 52 týdnů nebo 12 měsíců stejné délky. Pro průměrnou délku tohoto měsíce se předpokládá 30,41666 dnů (tj. 365/12).

d) Výsledek výpočtu se vyjádří s přesností na nejméně jedno desetinné místo. Pro zaokrouhlování na určitý počet desetinných míst platí následující pravidlo: Je-li číslice na desetinném místě za desetinným místem, na které se zaokrouhluje, větší než 5 nebo rovna 5, zvýší se číslice na zaokrouhlovaném desetinném místě o jedničku.

Zákon v zájmu zajištění informovanosti spotřebitelů o platebních podmínkách spotřebitelských úvěrů nabízených na trhu klade určitý požadavek týkající se RPSN již na některé reklamy na spotřebitelský úvěr. Konkrétně stanoví, že je-li spotřebitelský úvěr nebo zprostředkování smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr nabízen reklamou nebo nabídkou zboží nebo služby obsahující úrokovou sazbu nebo jakékoliv údaje týkající se nákladů na úvěr, musí být jejich součástí roční procentní sazba nákladů na spotřebitelský úvěr nebo příklad jejího výpočtu (pokud tedy reklama údaje o úrokové sazbě nebo jakékoliv jiné údaje týkající se nákladů na úvěr neobsahuje, nemusí obsahovat ani údaj o RPSN). Jak vyplývá z tiskové zprávy České obchodní inspekce o provedené kontrole dodržování zákona o spotřebitelském úvěru v oblasti reklamy spotřebitelského úvěru, ve 3. čtvrtletí roku 2008 nebyl u 37 z celkových 178 (20,7%) kontrolovaných reklam či nabídek spotřebitelského úvěru nebo reklam či nabídek zprostředkování spotřebitelského úvěru dodržen zákon o spotřebitelském úvěru. To znamená, že ačkoliv šlo o reklamy obsahující údaj o úrokové sazbě nebo jiné údaje o nákladech na úvěr nebyla součástí těchto reklam RPSN.¹⁰³ Každá pátá reklama či nabídka spotřebitelského úvěru byla tedy v tomto období v rozporu s ustanovením § 3 zákona o spotřebitelském úvěru a poškozovala tímto způsobem spotřebitele.

Dalším zákonným požadavkem (§4 odst. 2, písm. a)) je, že smlouva, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr musí obsahovat ustanovení jasně určující roční procentní sazbu nákladů na spotřebitelský úvěr. Ta musí být vypočítána způsobem uvedeným v příloze zákona o spotřebitelském úvěru a to s přesností na jedno desetinné číslo. V praxi opět relativně opomíjená povinnost věřitele. Kontrola provedená Českou obchodní inspekcí ukázala, že 72 z kontrolovaných 133 (54,1 %) smluv sjednávajících spotřebitelský úvěr neobsahovalo všechny zákonem o spotřebitelském úvěru požadované povinné náležitosti a z toho právě povinnost uvést ve smlouvě ukazatel RPSN vypočtený způsobem podle zákona o spotřebitelském úvěru byla nejčtenějším porušením, když se vyskytla u 52 smluv. Z toho u 32 smluv hodnota RPSN chyběla a zbylé smlouvy obsahovaly hodnotu RPSN chybně vypočtenou.¹⁰⁴

---

¹⁰³ www.coi.cz

¹⁰⁴ www.coi.cz

Povinnost uvést ve smlouvě hodnotu RPSN se však nevztahuje na všechny smlouvy. Zákon v §5 odst. 2) předpokládá situace kdy nelze výši RPSN ve smlouvě předem určit a pro tento případ ukládá věřiteli povinnost uvést ve smlouvě maximální výši poskytnutého úvěru, výši plateb s úvěrem souvisejících a podmínky za kterých lze tyto platby měnit

Ve smlouvě, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, musí být dále uvedeno, za jakých podmínek může být RPSN upravena, přičemž tyto podmínky nesmí být závislé pouze na vůli věřitele. Předpokladem je, že strany ve smlouvě toto oprávnění věřitele upravit za určitých podmínek RPSN sjednají. Potom tedy musí jít o podmínky nastávající nezávisle na vůli věřitele.

8.1.8. Předčasné splacení úvěru

Oprávnění splatit spotřebitelský úvěr před dobou stanovenou ve smlouvě spotřebiteli zaručuje §11 zákona o spotřebitelském úvěru. Jde o jednu z podstatných náležitostí smlouvy o spotřebitelském úvěru. V případě, že spotřebitel poskytnutý úvěr splatí před dobou stanovenou ve smlouvě, má nárok na snížení plateb se spotřebitelským úvěrem souvisejících o takovou částku, aby splacením úvěru nezískal žádný z účastníků smlouvy o spotřebitelském úvěru nepřiměřený prospěch na úkor ostatních účastníků. Z této formulace lze dovodit, že věřitel by neměl profitovat na tom, že dlužník splatil úvěr před dobou uvedenou ve smlouvě a platby související se spotřebitelským úvěrem má proto přiměřeně snížit, nicméně, vzhledem k tomu, že na předčasném splacení úvěru nemá nepřiměřeně profitovat ani dlužník, může zohlednit náklady jež mu vzniknou v souvislosti s tímto předčasným splacením.

8.1.9. Odstoupení od smlouvy o spotřebitelském úvěru

Pokud se strany ve smlouvě nedohodli na tom, že se bude řídit obchodním zákoníkem dopadají na odstoupení od smlouvy o spotřebitelském úvěru ustanovení občanského zákoníku. V § 48 je zakotveno oprávnění

účastníka odstoupit od smlouvy, jen jestliže je tak v občanském zákoníku stanoveno nebo dohodnuto ve smlouvě. Odstoupením od smlouvy se smlouva od počátku ruší pokud není právním předpisem nebo účastníky dohodnuto jinak. Strany jsou si proto povinny vrátit veškeré již realizované plnění. Z charakteru smlouvy o spotřebitelském úvěru jako smlouvy spotřebitelské vyplývají další zákonné požadavky. Spotřebitelské smlouvy nesmějí obsahovat ujednání, která v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran a jako nepřipustné je v §56 odst. 3, písm. e) charakterizováno ustanovení, které by opravňovalo poskytovatele úvěru odstoupit od smlouvy bez smluvního či zákonného důvodu a spotřebitele nikoliv.

Zákon o spotřebitelském úvěru řeší v §§8 a 9 dopad odstoupení od smlouvy o dodání zboží či služeb na smlouvu o spotřebitelském úvěru, jehož prostřednictvím je cena tohoto zboží či služeb hrazena ve dvou různých situacích odlišujících se tím, zda je dodavatel zboží či služeb a poskytovatel úvěru tatáž osoba či nikoliv. Pokud je dodavatel zboží či služeb zároveň poskytovatelem spotřebitelského úvěru a spotřebitel odstoupí od smlouvy o dodání zboží či služeb ze zákonných nebo smluvních důvodů, je poskytovatel úvěru povinen vrátit spotřebiteli splacený spotřebitelský úvěr nebo jeho část. Dochází zde k automatickému odstoupení od smlouvy o spotřebitelském úvěru. Nárok spotřebitele na náhradu případně způsobené škody podle zvláštních zákonů není tímto postupem dotčen. Pokud je poskytovatelem úvěru subjekt odlišný od dodavatele zboží či služeb, může vůči němu spotřebitel uplatňovat stejné nároky za splnění dvou podmínek. První podmínkou je, že mezi věřitelem (poskytovatelem úvěru) a dodavatelem zboží či služeb byla uzavřena smlouva o výhradním obchodním zastoupení při poskytování spotřebitelského úvěru, na jejímž základě byl tento spotřebitelský úvěr poskytnut. Druhou podmínkou je, že odstoupení od smlouvy o dodání zboží či služeb a vrácení splaceného spotřebitelského úvěru uplatní spotřebitel nejprve u dodavatele a ten jeho nárok neuspokojí.

V případě, že spotřebitelský úvěr slouží k pořízení zboží a toto zboží je vráceno věřiteli popřípadě třetí osobě, musí podle § 10 zákona dojít k přiměřenému vypořádání mezi spotřebitelem a věřitelem, popřípadě třetí

osobou. Jde o situace, kdy poskytovatel úvěru není dodavatelem zboží a není ani výhradním obchodním zástupcem pro poskytování spotřebitelského úvěru.

8.2. Hypoteční úvěr

Hypoteční úvěr je institutem, který byl součástí našeho právního řádu již za první republiky. Přes jeho významnou úlohu v hospodářství, zejména v oblasti trhu s nemovitostmi, zmizel po druhé světové válce na téměř padesát let a znovu se objevil až přijetím zákona č. 84/1995 Sb., o změně zákona o dluhopisech. Jeho úloha jako nástroje usnadňujícího investice do výstavby nejen bytů ale i kancelářských prostor, obchodů, výrobních a skladištních hal a jiných podobných objektů určených pro podnikání je nepochybná. V poslední době však jsme svědky celosvětové finanční, resp. hospodářské krize s kořeny spjatými právě s tímto ekonomickým (a právním) nástrojem, který pokud je poskytován i přijímán bez rozmyslu, má dopady na hospodářství právě opačné.

Pro hypoteční úvěr je charakteristická dlouhodobá splatnost, zpravidla jsou sjednávány s dobou splatnosti delší patnácti let, nejsou výjimečné hypoteční úvěry se splatností dvacet pět a let a více. To, že jsou banky ochotny poskytovat úvěry s takto dlouhou lhůtou splatnosti je dáno zejména účelem poskytnutí tohoto typu úvěru, tzn. investicí do nemovitosti, která zajišťuje dlouhodobou návratnost, současně také „... dlouhodobým zajištěním úvěru prostřednictvím zástavního práva k určité nemovité věci, jejíž hodnota za předpokladu správného ocenění a běžného řádného hospodaření obvykle po relativně dlouhou dobu neklesá.“¹⁰⁵

---

¹⁰⁵ Dušek, P., Kos, B. Právo hypotečního úvěrování. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2001, str. 2.

8.2.1. Právní úprava hypotečního úvěru v České republice

Na hypoteční úvěr se vztahují jednak obecná ustanovení obchodního zákoníku v §§ 497 až 507. Zvláštní úpravu obsahuje zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech.

8.2.2. Legální definice hypotečního úvěru

Zákon o dluhopisech definuje hypoteční úvěr v § 28 odst. 3 jako úvěr, jehož splacení včetně příslušenství je zajištěno zástavním právem k nemovitosti, i rozestavěné, když pohledávka z úvěru nepřevyšuje dvojnásobek zástavní hodnoty zastavené nemovitosti. Úvěr se považuje za hypoteční úvěr dnem vzniku právních účinků zástavního práva.

V následujícím odstavci 4 zákon stanoví podmínku, že jde úvěr zajištěný zástavním právem k nemovitosti na území České republiky, členského státu Evropské unie nebo jiného státu, tvořícího Evropský hospodářský prostor.

Jedná se tedy o úvěr poskytnutý v souladu s ustanoveními §§ 497 až 507 obchodního zákoníku. O hypoteční úvěr nepůjde pokud je zajištěn zástavním právem k nemovitosti ležící mimo území České republiky, členského státu Evropské unie nebo jiného státu, tvořícího Evropský hospodářský prostor. Dále nepůjde o hypoteční úvěr v případě, kdy bude poskytnuta půjčka podle občanského zákoníku.

Předchozí právní úprava definovala hypoteční úvěr jako úvěr, který je poskytnut na investice do nemovitosti na území České republiky nebo na její výstavbu či pořízení a jehož splacení včetně příslušenství je zajištěno zástavním právem k této, i rozestavěné, nebo jiné nemovitosti na území České republiky.¹⁰⁶ Na rozdíl od této úpravy je tedy dnes hypoteční úvěr pojímán jako úvěr neúčelový.¹⁰⁷ Byl tak vyřešen problém spočívající v nutnosti posouzení zda v konkrétním případě byl účel – investice do nemovitosti - skutečně naplněn. Nejistota se projevovala například tehdy, kdy hypotečním úvěrem měly být financovány splátky jiného úvěru anebo dříve vynaložené vlastní finanční prostředky na pořízení nemovitosti. Problematická se tato

¹⁰⁶ Zákon č. 530/1990 Sb., o dluhopisech, § 14 odst. 2.

¹⁰⁷ O neúčelové hypotečním úvěru se hovoří jako o tzv. „americké hypotéce“.

otázka jevila také díky faktu, že u koupi nemovitosti jsou často součástí kupní ceny soubory movitých věcí, vnitřní vybavení, které se na nabyvatele převádějí spolu s vlastnickým právem k nemovitosti.¹⁰⁸

8.2.3. Strany smlouvy, ve které je sjednán hypoteční úvěr

Umístění definice hypotečního úvěru v zákoně o dluhopisech může vyvolávat dojem, že hypoteční úvěry mohou poskytovat pouze hypoteční banky, které jsou oprávněny vydávat hypoteční zástavní listy. Z jeho definice však žádné takové omezení nevyplývá. Poskytovatelem tedy může být jakýkoliv subjekt oprávněný k poskytování úvěrů v rámci své podnikatelské činnosti. Podobně není omezen ani okruh příjemců hypotečního úvěru.

8.2.4. Nemovitost jako předmět zástavy

Charakteristickým znakem hypotečního úvěru je zástava nemovitosti, přičemž může jít i o nemovitost rozestavěnou.

Za nemovitosti se podle § 119 odst. 2 ObčZ považují pozemky a stavby (včetně jejich součástí) spojené se zemí pevným základem. Pro účely hypotečního financování je třeba považovat za samostatné nemovitosti s ohledem na § 118 odst. 2 ObčZ také byty a nebytové prostory ve vlastnictví určené v souladu se zákonem č. 72/1994 Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům a doplňuje některé zákony (zákon o vlastnictví bytů).¹⁰⁹

Pozemky jsou částí zemského povrchu oddělené jedna od druhé zejména vlastnickou hranicí území správní jednotky nebo hranicí katastrálního území, hranicí vlastnickou, hranicí držby, hranicí rozsahu zástavního práva, hranicí druhů pozemků, popř. rozhraním způsobu využití pozemků (§27 písm. a) katastrálního zákona) a které se v podobě parcel evidují v katastru nemovitostí. Parcelou je v souladu s § 27 písm.b) katastrálního zákona pozemek, „který je geometricky a polohově určen, zobrazen svislým průmětem hranic pozemku v katastrální mapě a označen parcelním číslem,

---

¹⁰⁸ Dušek, P., Kos, B. Právo hypotečního úvěrování. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2001, str. 6

¹⁰⁹ tamtéž str. 28

popřípadě mapovou značkou druhu pozemku.¹¹⁰ Z toho stavební parcelou je pozemek, evidovaný v druhu pozemku „zastavěné plochy a nádvoří“¹¹¹ Pozemková parcela je pozemek, který není stavební parcelou.

Pojem stavby občanský zákoník obecně nevymezuje, aby však stavba byla kvalifikována jako nemovitost vyžaduje, aby byla spojena se zemí pevným základem. Není-li tento požadavek naplněn je stavba věcí movitou.¹¹² Pro účely hypotečního úvěrování je důležité oddělit pojem stavby ve smyslu stavebněprávních předpisů od pojmu stavby ve smyslu občanského práva. Stavebněprávní předpisy chápou stavbu jako činnost směřující k uskutečnění stavebního díla. Z občanskoprávního hlediska je potom stavbu potřeba chápat jako výsledek stavební činnosti a jejího účelu.¹¹³ Pro hypoteční úvěrování je rozhodující pojem stavby ve smyslu občanskoprávním, tedy „... z pohledu kdy ke stavbám jako samostatným nemovitým věcem mohou vznikat, měnit se a zanikat věcná práva odděleně od věcných práv k pozemkům, na nichž se stavby nacházejí.“¹¹⁴ Soudní praxe považuje za určující okolnost pro vznik stavby jako věci tu okolnost, že je stavba vybudována do takového stádia, od něhož počínaje již všechny další stavební práce směřují k dokončení takto druhově i individuálně určené věci.¹¹⁵ Až do tohoto okamžiku je tedy stavba součástí pozemku ze kterého se následně odděluje a právně osamostatňuje a stává se stavbou ve smyslu občanskoprávním. Teprve po tomto osamostatnění se od pozemku získává charakter samostatné věci v právním smyslu a může být předmětem vlastnických i smluvních občanskoprávních vztahů a může být předmětem zástavy.

Stavba může mít charakter stavby nadzemní (budova) nebo stavby podzemní. Budova je podle § 27 písm. l) zákona č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon) nadzemní stavba, která je prostorově soustředěna a navenek uzavřena obvodovými stěnami a střešní konstrukcí. Pokud jde o posouzení okamžiku vzniku nadzemní stavby

---

¹¹⁰ Kuba, B., Olivová, K. Katastr nemovitostí České republiky : 9. aktualizované vydání podle právního stavu k 1. 5. 2005. Praha : Linde Praha a.s., 2005, str. 47.

¹¹¹ tamtéž str. 47

¹¹² Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I : § 1-459. Komentář. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008, str. 593.

¹¹³ tamtéž str. 593

¹¹⁴ Dušek, P., Kos, B. Právo hypotečního úvěrování. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2001, str. 34.

¹¹⁵ Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I : § 1-459. Komentář. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008, str. 593. Dále k této problematice Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR k 33 Cdo 111/98 ze dne 30. 9. 1998.

(budovy) jako věci je podle soudní praxe rozhodujícím stav, kdy je již jednoznačně a nezaměnitelným způsobem patrné alespoň dispoziční řešení prvního nadzemního podlaží.¹¹⁶ K tomu pouze poznamenám, že zákonem č. 89/1996 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon) a občanský zákoník č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů byl § 27 katastrálního zákona doplněn o písm. l) které definuje rozestavěnou budovu jako budovu v alespoň takovém stupni rozestavěnosti, že již je patrné stavebně technické a funkční uspořádání prvního nadzemního podlaží, pokud jí dosud nebylo přiděleno číslo popisné nebo evidenční, a u budovy, které se číslo popisné nebo evidenční nepřiděluje, pokud dosud nebylo započato s jejím užíváním. Občanský zákoník nestanoví výslovně, že stavbou jako předmětem občanskoprávních vztahů může být jen stavba nadzemní. Soudní praxe proto tuto otázku řeší tak, že i podzemní stavba, pokud může být samostatným předmětem občanskoprávních vztahů, je stavbou ve smyslu občanského práva.¹¹⁷

Byt a nebytový prostor může být také předmětem zástavního práva, nikoliv ovšem bez dalšího, ale pouze za splnění zákonných podmínek vymezených zákonem č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů. K tomu, aby byt nebo nebytový prostor nebyl pouhou částí domu, ale samostatným předmětem občanskoprávních vztahů, který je způsobilý být předmětem zástavního práva, musí být tzv. jednotkou. Prostorově vymezené části budovy – jednotky - určí svým prohlášením vlastník budovy. Vlastník bytu nebo nebytové prostory jako prostorově vymezené části budovy je zároveň podílovým spoluvlastníkem společných částí budovy. Definicí rozestavěného bytu a definicí rozestavěné nebytové prostory nabízí zákon o vlastnictví bytů v §2 písm. e). Rozestavěným bytem rozumí místnost nebo soubor místností, určených v souladu se stavebním povolením k bydlení, pokud je rozestavěn v domě, který je alespoň v takovém stupni rozestavěnosti, že je již navenek uzavřen obvodovými stěnami a střešní konstrukcí. Podle §2 písm. f) je potom rozestavěným nebytovým prostorem místnost nebo soubor místností, určených v souladu se stavebním povolením k jiným účelům než k bydlení, pokud je

---

¹¹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 2. 2002, sp. zn. 22 Cdo 2534/2000.

¹¹⁷ Švestka, J., Spáčil, J., Škárková, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I : § 1-459. Komentář. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008, str. 594.

rozestavěn v domě, který je alespoň v takovém stupni rozestavěnosti, že je již navenek ohraničen obvodovými stěnami a střešní konstrukcí.

Všechny výše zmíněné nemovitosti jsou předmětem evidence v katastru nemovitostí, hypoteční úvěry však mohou být zajištěny zastavením nemovitosti, která předmětem evidence v katastru nemovitostí není, jedná se o drobné stavby, které podle § 139b stavebního zákona plní doplňkovou funkci ke stavbě hlavní, tj. drobné stavby s jedním nadzemním podlažím, pokud jejich zastavěná plocha nepřesahuje 16 m² a výšku 4,5 m.¹¹⁸

8.2.5. Zástavní právo k nemovitosti

Platné zřízení zástavního práva k nemovitosti je zákonným předpokladem existence hypotečního úvěru. Tato nemovitost se v souladu s ustanovením § 28 odst. 4 zákona o dluhopisech musí nacházet na území České republiky, členského státu Evropské unie, nebo jiného státu, tvořícího Evropský hospodářský prostor. Zástavní právo k nemovitosti je v obecném základu upraveno v oddílu prvním hlavy třetí občanského zákoníku. Vedle ustanovení obecných jsou zde obsažena i ustanovení týkající se výlučně nemovitých zástav (§ 157, § 171, § 173 ObčZ).

Zástavní právo vzniká na základě některého z právních důvodů vypočtených v § 156 ObčZ. Zástavní právo vzniká na základě řádně uzavřené písemné smlouvy o zřízení zástavního práva. Dalším právním důvodem vzniku zástavního práva je rozhodnutí soudu o schválení dohody o vypořádání dědictví, rozhodnutí soudu nebo správního úřadu o vzniku zástavního práva k nemovitosti a konečně zástavní právo k nemovitosti vzniká také naplněním určité právní skutečnosti se kterou zákon vznik zástavního práva spojuje. Pro oblast hypotečních úvěrů je relevantním právním důvodem (titulem) směřujícím ke vzniku zástavního práva k nemovitosti písemná smlouva uzavřená mezi zástavním věřitelem, tedy tím kdo je nositelem zajištěné pohledávky a zástavcem, kterým je dlužník odpovídající za splnění závazku a věcně jej zajišťující zástavou (obligační či osobní dlužník) nebo osoba od dlužníka odlišná, která dává věřiteli záruku v podobě zástavního práva

---

¹¹⁸ Kuba, B., Olivová, K. Katastr nemovitostí České republiky : 9. aktualizované vydání podle právního stavu k 1. 5. 2005. Praha : Linde Praha a.s., 2005, str. 46.

(zástavní dlužník). Zástavcem se stane také ten, kdo zástavním právem zatížený objekt nabude. Zástavní právo totiž sleduje právní osud věci, na které lpí jako její právní vada a doprovází tak oprávnění původního i kteréhokoliv dalšího vlastníka věci.¹¹⁹ Ke vzniku zástavního práva k nemovitosti však dojde až za splnění další právní skutečnosti (tzv. modus). Podmínkou vzniku zástavního práva k nemovitostem evidovaným v katastru nemovitostí je v souladu s § 157 ObčZ vklad zástavního práva do katastru nemovitostí. Zástavní právo k nemovitým věcem, které nejsou předmětem evidence v katastru nemovitostí, vzniká oproti tomu zápisem do Rejstříku zástav vedeného Notářskou komorou České republiky (§ 158 odst. 1 ObčZ). Vzhledem k tomu, že předmětem zástavy je nemovitost, musí mít smlouva písemnou formu, která se uplatní vždy, neboť bez písemné smlouvy nelze dosáhnout vkladu do katastru nemovitosti¹²⁰ a zástavní smlouva k nemovitým věcem, které se neevidují v katastru nemovitostí musí být sepsána ve formě notářského zápisu. Smluvními stranami této smlouvy jsou zástavní věřitel, jímž je věřitel zajišťované pohledávky a zástavce, jímž bývá sám dlužník ze zajišťovaného závazkového vztahu případně osoba od dlužníka odlišná (ručitel).

Zástavní smlouva musí obsahovat označení předmětu zástavy – nemovitosti - vyhovující katastrálním předpisům. Další podstatnou náležitostí zástavní smlouvy je označení zajišťované pohledávky na vrácení poskytnutých peněžních prostředků obsahující identifikaci subjektů a právní důvod jejího vzniku, jednoznačný projev vůle stran smlouvou zřídít zástavní právo k určité nemovité věci, způsob realizace zástavního práva pro případ neplnění zajištěné pohledávky.¹²¹ Obvykle strany ve smlouvě upraví řadu dalších práv a povinností, např. „dovolené způsoby hospodaření s předmětem zástavního práva ve vztahu ke třetím osobám, jeho pojištění a vinkulace pojistného plnění, informační povinnost zástavce, oprávnění kontroly dodržování ve smlouvě stanovených zásad ze strany zástavního věřitele, způsoby zjišťování ceny zástavy po celou dobu smluvního vztahu, způsob

---

¹¹⁹ Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I : § 1-459. Komentář. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008, str. 946.

¹²⁰ tamtéž str. 970

¹²¹ Dušek, P., Kos, B. Právo hypotečního úvěrování. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2001, str. 15.

vyrovnání nákladů vyplývajících ze zástavního vztahu, popř. práva a povinnosti stran ve vztahu k třetím osobám...“¹²²

Zástavní právo podle § 155 odst. 1 věty druhé občanského zákoníku zajišťuje nejen samotnou pohledávku, ale vztahuje se i na její příslušenství.¹²³ Tato úprava „... je do jisté míry zvláštním zákonným způsobem vzniku zástavního práva, neboť příslušenství je zástavou bez ohledu na skutečnost, zda v zástavní smlouvě (nebo při jiném způsobilém titulu vzniku zástavního práva) bylo jako zástava výslovně sjednáno, neboť tento účinek nastává ze zákona.“¹²⁴

8.3. Lombardní úvěr

Při lombardním úvěru jsou bankou klientovi poskytnuty peněžní prostředky a proto jej řadím do této kapitoly. Lombardní úvěr definuje V. Polidar jako úvěr zajišťovaný zástavou movité věci nebo práva. Rozlišuje při tom lombardní úvěr *pravý* a *nepravý*. „Pravý lombardní úvěr je poskytován na pevnou částku po celou dobu sjednané lhůty splatnosti a částka úvěru je úročena úrokovou sazbou nezávisle na jejím využití dlužníkem.“¹²⁵ Nepravým lombardním úvěrem je potom chápán úvěr kontokorentní, který je zajišťován zástavou movité věci nebo práva stejně jako úvěr lombardní.¹²⁶ Nicméně odlišnost od pravého lombardního úvěru, patrná z jeho definice, spočívá v tom, že u kontokorentního úvěru je stanoven úvěrový rámec, do kterého lze úvěr čerpat a úročena je pouze skutečně čerpaná částka. Záleží na dlužníkovi a jeho aktuální potřebě peněžních prostředků.

Podle druhu zástavy můžeme rozlišovat lombardní úvěr na:

- lombardní úvěr na cenné papíry
- lombardní úvěr na směnky
- lombardní úvěr na zboží (nejčastěji zboží obchodované na burze)
- lombard pohledávek (např. lombardní úvěr na faktury)

¹²² Dušek, P., Kos, B. Právo hypotečního úvěrování. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2001, str. 15.

¹²³ Tím jsou s ohledem na § 121 odst. 3 občanského zákoníku úroky, dále úroky z prodlení a v neposlední řadě také náklady vynaložené zástavním věřitelem k vymožení nesplněné pohledávky (náklady spojené s jejím uplatněním).

¹²⁴ Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I : § 1-459. Komentář. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008, str. 964.

¹²⁵ Polidar, V., Peeraer M. Úvěrové obchody bank. 1. vyd. Praha : Bankovní institut a.s., 1998, str. 57.

¹²⁶ tamtéž str. 57

- jiné lombardy (např. lombardní úvěr na drahé kovy a jiné cennosti, vkladní knížky, autorské pohledávky a práva)

8.4. Kontokorentní úvěr

Kontokorentní úvěr vzniká uzavřením úvěrové smlouvy mezi klientem banky, u níž je veden jeho běžný účet. Smlouva o běžném účtu je upravena v § 708 a násl. ObchZ. Podle § 711 ObchZ může smlouva o běžném účtu stanovit, že banka provede do určité částky příkazy k platbám, i když k tomu není dostatek peněžních prostředků na účtu. Klientovi je poskytován tak, že zůstatek kontokorentního účtu (jedná se o zvláštní typ běžného účtu) může přecházet do debetu. Nejvyšší přípustná výše debetu na tomto kontokorentním účtu je určena tzv. úvěrovým rámcem.¹²⁷ Svou povinnost poskytnout peněžní prostředky plní banka tak, že provádí platby nebo umožňuje výběry z účtu dlužníka, ačkoliv ten na účtu nemá dostatek vlastních prostředků.¹²⁸ Realizován je porovnáním příjmů (plateb došlých od odběratelů a jiných osob) ve prospěch běžného (kontokorentního) účtu vedeného u banky a peněžních úhrad k tíži tohoto účtu. Převyšuje-li výše příjmů úhrady, projeví se to na tomto účtu jako peněžní vklad, v opačném případě poskytuje banka bankovní úvěr, za který si účtuje úroky. P. Dvořák ve své knize označuje za podstatné náležitosti smlouvy o úvěru zejména: úvěrový rámec, podmínky jeho eventuálního překročení, splatnost úvěru, výše a způsob určení úrokové sazby a zajištění.¹²⁹ Pokud jde o zajištění, mám za to, že ke sjednání kontokorentního úvěru není nezbytné, nicméně je vhodné. Často bývá podmínkou pro získání tohoto úvěru bankou vyžadovaná výhradní klauzule či výhradní prohlášení dlužníka, že bude realizovat veškerý platební styk na daném účtu. Tím může banka ověřovat a kontrolovat platby dlužníka a vyhodnocovat návratnost poskytnutých úvěrů.¹³⁰

¹²⁷ Dvořák, P. Bankovníctví pro bankéře a klienty. 3. vyd. Praha : Linde Praha a.s., 2005, str. 522.

¹²⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 2. 2000, sp. zn. 5 Cmo 512/99.

¹²⁹ Dvořák, P. Bankovníctví pro bankéře a klienty. 3. vyd. Praha : Linde Praha a.s., 2005, str. 522-523.

¹³⁰ Polidar, V., Peeraer M. Úvěrové obchody bank. 1. vyd. Praha : Bankovní institut a.s., 1998, str. 27.

Práva a povinnosti stran při poskytnutí těchto peněžních prostředků mohou být sjednány ve smlouvě o běžném účtu. Není-li tomu tak, řídí se úpravou smlouvy o úvěru.¹³¹

Výhodou kontokorentního úvěru pro dlužníka je možnost čerpat úvěr volně, tak jak to vyžaduje aktuální potřeba. Je proto vhodným zdrojem kapitálu k vyrovnání výkyvů běžného účtu, klientovi banky umožňuje stálou platební schopnost. Lze jej využít také k financování předzásobení, splátek dodavatelských úvěrů, může být využit i jako tzv. meziúvěr, překlenovací úvěr určený ke krytí finančních potřeb podniku vzniklých před tím než bude možno čerpat bankou přislíbený dlouhodobý úvěr. Bývá poskytován nejen fyzickým osobám ke spotřebním účelům, ale také podnikům k zajištění financování výrobní a obchodní činnosti nebo obchodníkům s cennými papíry jako zdroj kapitálu pro jejich finanční obchody. Nevýhodou může být jeho cena, patří mezi nejdražší krátkodobé úvěry poskytované bankami.¹³²

8.5. Směnečný eskontní úvěr

Směnečné úvěry jsou založeny na existenci cenného papíru – směnky. Můžeme rozlišovat dva základní druhy směnečných úvěrů, směnečný eskontní úvěr a akceptační úvěr. Přičemž směnečný eskontní úvěr můžeme řadit mezi úvěry peněžní a akceptační úvěr mezi úvěry závazkové (proto jej řadím do následující kapitoly).

Směnečný eskontní úvěr je „... úvěr, kdy banka odkupuje směnky před lhůtou splatnosti. Při odkupu je odpočítáván úrok (diskont) za dobu, která zbývá do splatnosti.“¹³³ Banka tedy subjektu, od kterého směnku odkoupila (komitentovi), poskytne eskontní úvěr. Ten se projeví tak, že komitent obdrží výnos z jeho pohledávky ze směnky ještě před lhůtou její splatnosti a za to si banka odpočítá úrok (diskont) od doby odkupu směnky (eskontu) do dne splatnosti směnky. Výši eskontního úvěru určuje směnečná částka a doba jeho splatnosti je určena splatností směnky. Úvěr je potom splacen třetí osobou – směnečníkem, nikoliv příjemcem tohoto úvěru.

¹³¹ Lochmanová, L. Smlouva o úvěru. In Štenglová, I. (ed.), Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, str. 236.

¹³² Polidar, V., Peeraer M. Úvěrové obchody bank. 1. vyd. Praha : Bankovní institut a.s., 1998, str. 29.

¹³³ Marek, K. Smluvní obchodní právo : Kontrakty. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2006, str. 167.

Směnka je, jako instrument obchodního úvěru, velmi často využívána. Důvodem je zejména rychlé a účinné uspokojení pohledávky věřitele (remitent), související s tím, že za zaplacení směnky ručí solidárně výstavce (u vlastní směnky) nebo akceptant (u cizí směnky) jako tzv. hlavní dlužník a všechny ostatní osoby podepsané na směnce jako tzv. postihoví dlužníci (jestliže doložkou na směnce nevyloučily postih). Pokud po předložení směnky k placení (prezentace k placení) není věřitel uspokojen, může svou pohledávku uplatnit žalobou u soudu, který navrhne-li to věřitel, rozhodne ve zkráceném soudním řízení vydáním platebního rozkazu a pokud ani potom dlužník směnku nezaplatí, může věřitel podat návrh na výkon soudního rozhodnutí. Pokud směnka nebyla přijata nebo zaplacená má její majitel právo směnečného postihu proti nepřímým dlužníkům. „Těmito nepřímými dlužníky jsou indosanti, výstavce cizí směnky (trasant), jejich avalisté a čestný příjemce.“¹³⁴ Avalisté jako směneční rukojmí, jsou osoby zajišťující zaplacení směnky, indosanti jsou převodci směnky rubopisem.

Negociační úvěr je modifikací směnečného eskontního úvěru uplatňující se při styku se zahraničím. „Obsah negociačního úvěru spočívá v tom, že dovozce předem zprostředkovává zahraničnímu dodavateli u banky eskont směnky vystavené dodavatelem (vývozcem) na dovozce nebo banku.“¹³⁵ Banka, nazývá se negociační banka, odkupuje vývozcem (exportérem) vystavené směnky, na základě příslibu zaplacení od banky dovozce (importéra). Vývozce tedy obdrží úhradu za zboží prodejem směnky negociační bance, to znamená že zboží dodá proti hotovému placení, zatímco dovozce provede platbu až v době splatnosti směnky.

---

¹³⁴ Kotas, J. Směnečné právo : Komentář k čl. I zákona směnečného a šekového. 1 vyd. Praha : Prospektrum, 2006, str. 165.

¹³⁵ Polidar, V., Peeraer M. Úvěrové obchody bank. 1. vyd. Praha : Bankovní institut a.s., 1998, str. 47.

9. Závazkové (zajišťovací) úvěry

V případě závazkového úvěru jde spíše o úvěr v jeho ekonomickém smyslu. Klient nezískává přímo peněžní prostředky, banka se zde zavazuje splnit za klienta jeho závazek vůči třetímu subjektu, bude-li o to věřitelem požádána. Závazkové úvěry jsou například akceptační úvěry, remboursní (ramburzní) úvěry, ručitelské (avalové) úvěry. Lze mezi ně zařadit i bankovní záruku.¹³⁶

9.1. Akceptační úvěr

Akceptační úvěr je formou úvěru, kdy banka „... akceptuje směnku, kterou na ni vystaví její komitent (nebo na jeho příkaz třetí osoba), a to v částce a lhůtě dohodnuté v úvěrové smlouvě. Banka u akceptačního úvěru neposkytuje dlužníkovi platební prostředky.“¹³⁷ To znamená, že banka, která na ni vystavenou cizí směnku akceptovala, se stává směnečníkem a je zavázána směnku zaplatit ve lhůtě její splatnosti, komitent této směnky se naopak v úvěrové smlouvě zaváže, že na svůj běžný účet, který má u této banky otevřen složí ještě před splatností směnky potřebný směnečný obnos. V tomto okamžiku může komitent směnku užít k úhradě svých závazků (akceptem banky je směnka důvěryhodnější a snáze obchodovatelná), úvěrovou směnečnou sumu deponuje na svůj běžný účet později (nicméně ještě před splatností směnky), je-li směnka bance předložena k zaplacení, banka ji z této sumy zaplatí. Akceptací směnky se však banka stává hlavním směnečným dlužníkem a je proto povinna ji proplatit v den její dospělosti bez ohledu na to zda klient na svůj účet peněžní prostředky složí či nikoliv.

Ramburzní (remboursní) úvěr je modifikací akceptačního úvěru uplatňující se při styku se zahraničím. Realizuje se tak, že banka (v tomto případě se hovoří o ramburzní bance) „... na žádost dovozce akceptuje směnku, kterou na ni vystaví vývozce. Akcept směnky se uskuteční proti předání dokumentů spojených s obchodní operací.“¹³⁸ Průběh celé operace může vypadat tak, že dovozce se svou domácí bankou sjedná ramburzní úvěr,

¹³⁶ Dvořák, P. Bankovníctví pro bankéře a klienty. 3. vyd. Praha : Linde Praha a.s., 2005, str. 547.

¹³⁷ Polidar, V., Peeraer M. Úvěrové obchody bank. 1. vyd. Praha : Bankovní institut a.s., 1998, str. 48.

¹³⁸ tamtéž str. 50.

ramburzní banka oznámí vývozci, že u ní byl sjednán ramburzní úvěr a ten na základě této informace zahájí vývoz a směnku s příslušnými dokumenty zašle ramburzní bance, ta směnku akceptuje a odešle ji vývozci, ten potom tuto akceptovanou směnku může u své nebo jiné banky eskontovat.¹³⁹ Vzhledem k tomu, že v současnosti bývá ramburzní úvěr obvykle spojen s dokumentárním akreditivem s odloženou splatností, vystupuje jako banka ramburzní banka vývozce (exportéra), která směnku, jež na ni vývozce vystavil akceptuje proti předání akreditivních dokumentů.¹⁴⁰

9.2. Ručitelský (avalový) úvěr

„Při poskytnutí ručitelského úvěru banka přejímá záruku za závazek svého komitenta vůči třetí osobě. Může jít o závazek platební nebo o závazek za provedení služby či dodání zboží“¹⁴¹ Spíše než o poskytnutí úvěru jde o zapůjčení důvěry. Ručitelský aval se vyskytuje ve dvou formách.¹⁴²

První je avalový úvěr ve formě ručení. Spočívá v závazku banky uhradit určitý závazek za svého klienta neučiní-li tak on sám. Banka tak učiní vystavením záruční listiny nebo určitým samostatným prohlášením.

Druhou formou je směnečný aval. Banka se směnečnou doložkou „per aval“ nebo „jako rukojmí“ zaručí za určitého směnečného dlužníka.

V obou těchto případech je banka jako ručitel povinna dostát svému závazku až v tom případě, kdy hlavní dlužník není schopen svůj peněžní závazek uhradit. Banka zde není v postavení hlavního dlužníka jako tomu bylo u akceptačního úvěru, ale v postavení dlužníka vedlejšího. Institut avalového úvěru má blíže k bankovní záruce než k úvěru jako takovému.

9.3. Bankovní záruka

Bankovní záruka je dnes nejvýznamnější ze závazkových bankovních produktů. Její podstatou je závazek banky vyplatit peněžitou částku

¹³⁹ Polidar, V., Peeraer M. Úvěrové obchody bank. 1. vyd. Praha : Bankovní institut a.s., 1998, str. 51

¹⁴⁰ Dvořák, P. Bankovníctví pro bankéře a klienty. 3. vyd. Praha : Linde Praha a.s., 2005, str. 545.

¹⁴¹ Polidar, V., Peeraer M. Úvěrové obchody bank. 1. vyd. Praha : Bankovní institut a.s., 1998, str. 53.

¹⁴² Dvořák, P. Bankovníctví pro bankéře a klienty. 3. vyd. Praha : Linde Praha a.s., 2005, str. 546 – 547.

oprávněné osobě (beneficientovi) pokud budou splněny podmínky stanovené v bankovní záruční listině.¹⁴³

Bankovní záruka je vystavena na příkaz klienta banky (příkazce). Ten s bankou sjednává smlouvu mandátní, ve které je stanoveno pověření banky k vystavení bankovní záruky. Na základě této mandátní smlouvy vystavuje banka záruční listinu, ve které jsou stanoveny práva a povinnosti jak vystavující banky tak beneficianta, zejména záruční prohlášení banky na základě kterého přebírá záruku za příkazce a zavazuje se provést určité peněžité plnění.¹⁴⁴

Do bankovní záruky může být zapojena jedna banka, potom hovoříme o přímé záruce. Do bankovní záruky může ale být zapojena také banka potvrzující, která potvrdí záruku vystavenou jinou bankou a ve vztahu k beneficiantovi ručí stejným způsobem jako vystavující banka. Pokud tato potvrzující banka plnění beneficiantovi poskytne, má nárok na toto plnění vůči bance na jejíž žádost záruku potvrdila. Existuje i případ, kdy banka vystavující bankovní záruku pověřuje další banku k vystavení nové záruky (protizáruky), potom hovoříme o tzv. nepřímé záruce. V tomto případě se jedná o dvě samostatné záruky. Beneficiant může požadovat plnění ze záruky pouze od banky, která v jeho prospěch vystavila protizáruku, nikoliv od banky která vystavila původní záruku.

---

¹⁴³ Dvořák, P. Bankovníctví pro bankéře a klienty. 3. vyd. Praha : Linde Praha a.s., 2005, str. 547-548.

¹⁴⁴ tamtéž str. 549

10. Závěr

Současná právní úprava smlouvy o úvěru má v souladu se zásadou smluvní volnosti, která je jednou z typických zásad pro soukromé právo, dispozitivní charakter, s výjimkou ustanovení § 497 a § 499 ObchZ. Mám za to, že zúčastněným stranám úvěrového vztahu poskytuje právní nástroj dostatečně funkční a efektivní, schopný přizpůsobit se všem relevantním potřebám, podmínkám a okolnostem, za nichž uzavírají smlouvu tohoto typu. Návrh nového občanského zákoníku ostatně přebírá ustanovení o smlouvě o úvěru z platného obchodního zákoníku pouze s drobnými úpravami a namísto označení „věřitel“ a „dlužník“ zavádí pro strany úvěrové smlouvy nové, lépe vyhovující označení a sice „úvěrující“ a „úvěrovaný“. Svou roli při procesu sjednávání smlouvy o úvěru hrají také zásady, které jsou zejména bankami při poskytování úvěru respektovány, nicméně tyto zásady se uplatní pouze v té míře, v jaké nekolidují s vůlí stran projevenou ve smlouvě.

Ačkoliv může přílišný formalismus subjekty právního vztahu brzdit v jejich záměrech a činnostech, rizikovost poskytování a přijímání úvěrů, požadavek právní jistoty a snazší průkaznost v případných sporech, jsou dle mého názoru dostatečnými důvody pro zakotvení požadavku písemné formy v několika případech. Prvním případem je obligatorní písemná smlouva o úvěru. Druhým případem je výpověď poskytnutí úvěru, pro kterou zákon písemnou formu nevyžaduje, ale hovoří o jejím doručení dlužníkovi. Podle mého názoru může v tomto případě vzniknout interpretační spor o to, zda je či není předepsána písemná forma a zda je předepsána pouze pro věřitele nebo pro věřitele i dlužníka.

Ohledně úroků z poskytnutých peněžních prostředků je v § 502 ObchZ stanoveno, že je má dlužník platit od doby jejich poskytnutí. Odborná veřejnost se shoduje, že tato dlužníková povinnost trvá po celou dobu užívání těchto peněžních prostředků, tedy až do doby jejich skutečného vrácení. Obchodní zákoník se k tomuto nevyjadřuje.

Problematická otázka souvisí s nejvyšší přípustnou výší úroků z úvěru. Zákon, který předpokládá § 502 ObchZ a který ji má stanovit, dosud přijat nebyl. Jedním z důvodů je podle mého názoru fakt, že takováto zákonem stanovená hranice, nemusí vždy plně odpovídat aktuálnímu ekonomickému a kulturnímu stavu společnosti. Jinými slovy mám za to, že hraniční výše úroků

z úvěru je v čase proměnlivá, jiná výše je akceptovatelná v době ekonomické konjunktury a jiná v době recese, jiná výše je přijatelná mezi dvěma zkušenými podnikateli a jiná v případě, kdy proti podnikateli stojí nezkušený spotřebitel. Názory, že by přijetím takové zákonné úpravy mohla být omezena smluvní svoboda, mají také svou váhu. Na druhé straně pro takové zákonné omezení výše úroku z úvěru má význam argument, že nepřiměřeně vysoké úroky jsou dozajista společensky škodlivým jevem. V současnosti nezbyvá než spoléhat na soudní výklad. Nezávislý soud má ostatně nejlepší předpoklady zhodnotit v konkrétním případě všechny relevantní okolnosti odpovídající na otázku, od jaké výše je úrok v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku nebo proti dobrým mravům. Naskýtá se však otázka, do jaké míry jsou aplikovatelná soudní rozhodnutí týkající se výše úroků sjednané ve smlouvě o půjčce na výši úroků sjednanou ve smlouvě o úvěru a jestli právní úkon, který je v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku je rovněž právním úkonem učiněným proti dobrým mravům. Rozpor právního úkonu s dobrými mravy přitom podle občanského zákoníku působí jeho neplatnost, kdežto podle obchodního zákoníku výkon práva, který je v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku, nepožívá právní ochrany, zůstává tedy platný, nicméně u soudu nevymahatelný. Bude jistě zajímavé sledovat judikaturu vztahující se k tomuto tématu.

Pokud jde o spotřebitelské úvěry, pokládám platnou právní úpravu za vyhovující s tím, že do 12.5.2010 by měla být provedena směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES, která si klade za cíl odstranit některé významné rozdíly ve vnitrostátních úpravách a prohloubit ochranu spotřebitele. Dospěl jsem však k závěru, že společnosti tyto úvěry poskytující nedůsledně plní povinnosti, které jim zákon o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru ukládá, například neuvádějí ve smlouvách výši roční procentní sazby nákladů na spotřebitelský úvěr. Proto si myslím, že existuje určitý prostor pro zpřísnění kontroly a sankcí za nedodržování těchto povinností.

11. Přílohy

Příloha č. 1

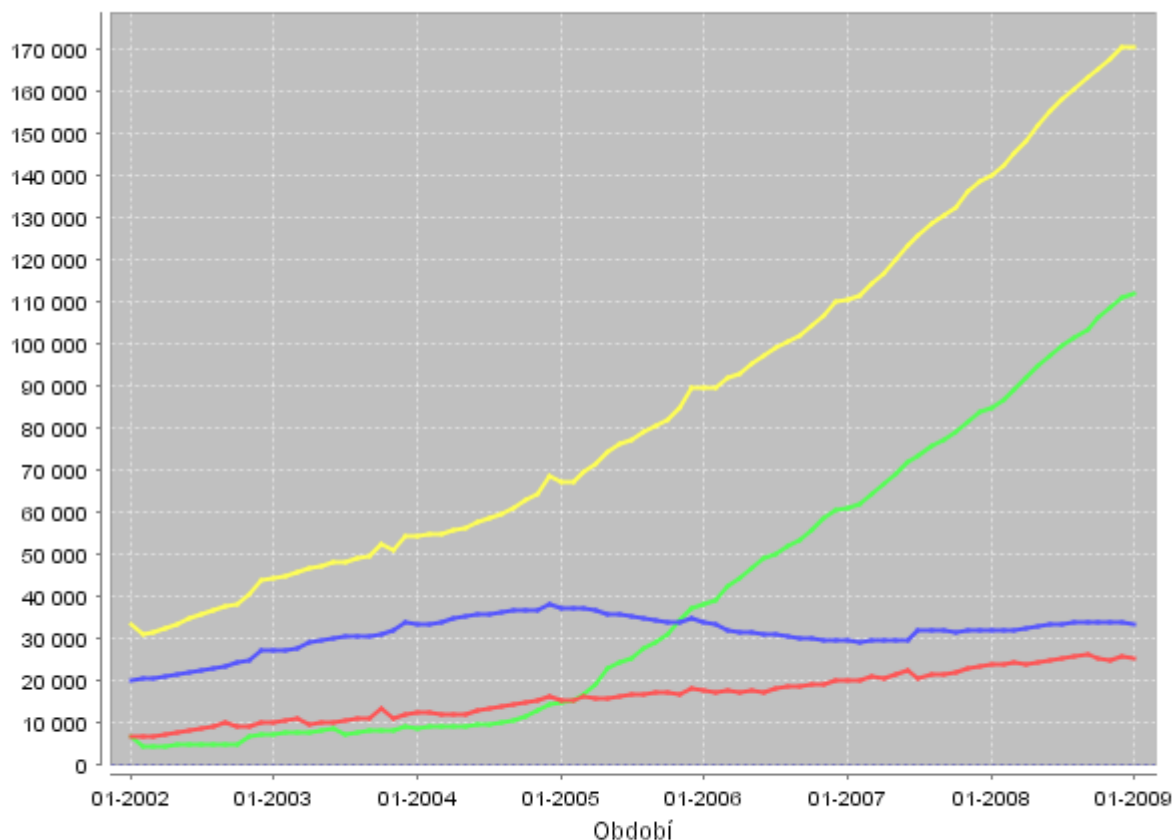
Vývoj nárůstu objemu poskytnutých spotřebitelských úvěrů

Zdroj : Česká národní banka

http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_csest=1023&p_uka=5,6,7,8&p_ind=AAAEA&p_sort=2&p_od=200201&p_do=200901&p_period=1&p_des=50&p_format=6&p_decsep=,&p_lang=CS

Databáze časových řad ARAD >> Měnová a finanční statistika >> Měnová statistika >> A. Statistika měnového vývoje v ČR >> Úvěry poskytnuté měnovými finančními institucemi >> Stav

Tabulka A54: Úvěry MFI, členění - úvěry nefinančním sektorům kromě vlády (stavy)

Jednotky v mil. Kč, není-li uvedeno jinak

12. Seznam použité literatury

Knižní publikace:

Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol. Kurs obchodního práva : Obchodní závazky. 4. vyd. Praha : C.H. Beck, 2007.

Černá, S. (ed.), Pocta Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám. 1. vyd. Praha : ASPI, Wolters Kluwer, 2008.

Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník : Komentář. Praha : Prospektrum, 1997.

Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník : Komentář 4.díl § 221 – 775. 1.vyd. Praha : Polygon, 2002.

Dušek, P., Kos, B. Právo hypotečního úvěrování. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2001.

Dvořák, P. Bankovníctví pro bankéře a klienty. 3. vyd. Praha : Linde Praha a.s., 2005.

Eliáš, K., Dvořák, T. a kol. Obchodní zákoník : Praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1900, 5. vyd. Praha : Linde Praha a.s., 2006.

Farská, P., Kofroň, M., Novotný, M. a kol. Finanční leasing v právní praxi. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2003.

Grůň, L. Finanční právo a jeho instituty. 2. vyd. Praha : Linde Praha a.s., 2006.

Hulva, T. Ochrana spotřebitele. 1 vyd. Praha : Aspi a.s., 2005.

Kobliha, I., Kalfus, J., Krofta, J. a kol. Obchodní zákoník : Úplný text zákona s komentářem. 1. vyd. Praha : Linde Praha a.s., 2006.

Kotas, J. Směnečné právo : Komentář k čl. I zákona směnečného a šekového. 1 vyd. Praha : Prospektrum, 2006.

Kuba, B., Olivová, K. Katastr nemovitostí České republiky : 9. aktualizované vydání podle právního stavu k 1. 5. 2005. Praha : Linde Praha a.s., 2005.

Marek, K. Smluvní obchodní právo : Kontrakty. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2006.

Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku : 3. díl § 261 – 408. 2.vyd. Praha: Linde Praha a.s., 1998.

Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku: 4. díl § 409 – 565. I.vyd. Praha: Linde Praha a.s., 1997.

Plíva, S. Obchodní závazkové vztahy. 1. vyd. Praha : ASPI, Wolters Kluwer, 2006.

Plíva S. a kol. Změny v obchodním právu. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Orac, 2003.

Polidar, V., Peeraer M. Úvěrové obchody bank. 1. vyd. Praha : Bankovní institut a.s., 1998.

Raban, P. a kol. Obchodní zákoník. 5. vyd. Praha : EUROUNION Praha s.r.o., 2007.

Štenglová, I. (ed.), Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006.

Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník : komentář. 5. vyd. Praha : C.H.Beck, 1998.

Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník : komentář. 11. vyd. Praha : C.H.Beck, 2006.

Švestka, J., Spáčil, J., Škárková, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I : § 1-459. Komentář. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008.

Časopisecké články:

Lochmanová, L. Úvěr jako cizí kapitál podnikatelů, Právo a podnikání, 1998, č. 11.

Marek, K. Smlouva o úvěru. Právo a podnikání, 1997, č. 4.

Plíva, S. Některé problémy právní úpravy smlouvy o úvěru. Právo a podnikání, 1995, č. 3.

Plíva, S. Odstoupení od smlouvy o úvěru a zajištění závazku. Právo a podnikání, 1997, č. 10.

Plíva, S. Právní problematika úvěrové smlouvy. Acta universitatis carolinae : Iuridica 2/1998, 1998, č. 2.

Judikatura:

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 3. 1995, sp. zn. 5 Cmo 304/94.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 9. 1998, sp. zn. 33 Cdo 111/98.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 2. 2000, sp. zn. 5 Cmo 512/99.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 2. 2002, sp. zn. 22 Cdo 2534/2000.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 8. 2003, sp. zn. 29 Odo 813/2001

Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. Tejn 301/2003 – R 6/2004.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 4. 2004, sp. zn. 21 Cdo 2217/2003.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 6. 2006, sp. zn. 29 Odo 1595/2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 5. 2006, sp. zn. 29 Odo 1000/2004.

Internet:

www.coi.cz

www.nsoud.cz

www.portal.justice.cz

13. Resumé

This thesis describes the aspects of an effective regulation of the credit contract. I begin by drawing a distinction between the meaning of **credit** in an economic and in a legal sense. The credit contract's historical evolution, basic principles of credit granting and the legal regulation of credit contracts, follow.

To summarize, credit contract is regulated by Czech Commercial code in §§ 497 - 507. Under the credit contract, the creditor undertakes the obligation to provide to the debtor, at his request monetary resources up to certain amount, and the debtor undertakes the obligation to repay the provided means to include interest.

Commercial code considers contractual obligations arising from a credit contract to be business obligations of an absolute character (§ 261/3/d). It means that these contractual obligations are regulated by Commercial code regardless of the nature of the parties of contract and regardless of whether it originates from entrepreneurial or other activity.

The provisions of Commercial code regulating the credit contract are mostly of nonmandatory nature. The parties may depart from regulating business obligations or exclude application of individual provisions, with the exception of § 497 (containing fundamental provisions) and § 499 (this provision regulates the fee payable to the creditor if he takes upon himself the obligation to make monetary resources available on request).

This thesis also analyzes the differences between monetary credits and credits consisting in an obligation (credits in economical sense). Comprehensive description of certain monetary credits, including consumer credit and mortgage credit. Brief description of bank overdraft and loan against goods follow.

The end of this thesis contains my personal opinions on effective regulation of credit contract as is amended in Czech Commercial code and a few modifications I suggest.

Keywords:

credit - úvěr

credit contract - smlouva o úvěru

consumer credit - spotřebitelský úvěr

mortgage credit - hypoteční úvěr

bank overdraft - kontokorentní úvěr

loan against goods - lombardní úvěr